T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

28 nci İçtima

29 . 12 . 1340 Pazartesi

Münderecat

	Sayfa
1. — ZAPTI SABIK HULÂSASI :	280:281
2. — SUALLER, CEVAPLAR :	282
1. — Denizli Mebusu Mazhar Müfit Beyin; Lozan Muahedenamesinin emvali gayrimenkule tasarrufuna ait protokolü alıkâmının suret ve zamanı tatbikine dair Hariciye Vekâletinden suali ve Vekil Şükrü Kaya Beyin şifahi cevabı.	282:284
2. — Niğde Mebusu Ebubekir Hâzım Beyin; Ulukışla'da iskân olunan muhacirlere daih Dahiliye Vekâletinden suali ve Vekil Recep Beyin şifahi cevabı.	284:286
3. — Zonguldak Mebusu Tunalı Hilmi Beyin; İstanbul'da Haliç Vapurları Şirketi işçilerine dair Ticaret Vekâletinden suali.	286
4. — Konya Mebusu Naim Hazım Efendinin; İstanbul'da Halıcıoğlu Lisesinin bulunduğu bina teferruatından emrazı zühreviye hastanesi olarak istimal edilen binanın tahliyesi hususunun ne zaman temin edileceğine dair Maarif Vekâletinden suali ve Vekil Saraçoğlu Şükrü Beyin şifahi cevabı.	286
3. — EVRAKI VARİDE :	281
Teklifler	**281**
1. — Edirne Mebusu Hüseyin Rıfkı Beyin; (Himayei etfal vergisi) ünvanlı teklifi kanunisi. (2/402)	281
2. — Çorum Mebusu İsmail Kemal Bey ve rüfekasının; Çorum - Sungurlu - Çerekli yolunun turuku umumiye meyanına ithaline dair teklifi kanunisi (2/403)	281
Mazbatalar	**281**
1. — Mektebi Bahriyeden neş'et edip donanmada tatbikatta bulunan mülâzımlar ile Mülkiye Baytar Mektebinden asker olarak mezun baytarlara yüzellişer lira itasına dair (1/141), (1/392) numaralı iki kıt'a kanun lâyihası ve Müdafaai Milliye ve Muvazenei Maliye Encümenleri mazbataları.	281
2. — Ordu Mebusu Faik Bey ve altı refikinin; Ünye - Niksar yolunun turuku umumiye meyanına ithaline dair (2/394) numaralı teklifi kanunisi ve şayanı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encümeni Mazbatası.	281
3. — Antalya Mebusu Murat Beyin; Orman Nizamnamesinin babısanisinin ikinci fas-	

Sayfa

lına müzeyyel 22 Nisan 1340 tarihli maddei münferidenin tadili hakkında (2/395) numaralı teklifi kanunisi ve şayanı müzakere olduğuna 281

4. — Bolu Mebusu Cevat Abbas Beyin; (Nişan ve Harp Madalyaları) ünvanlı ve (2/396) numaralı teklifi kanunisi ve şayanı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encümeni mazbatası. 281

5. — Elâziz Mebusu Hüseyin Beyin; Elâziz - Keban - Arapkir - Kemaliye - Erzincan yolunun turuku umumiye meyanına ithaline dair Lâyiha Encümeni mazbatası. 281

6. — Pamuk mahsulüne ârız olan haşeratın imhası hakkında (1/542) numaralı kanun lâyihası ile Ziraat, Muvazenei Maliye ve Adliye Encümenleri mazbataları. 282

Takrirler **282**

1. — Sivas Mebusu Rahmi Beyin; Orta Tedrisat Kanunundan müstefit olacak muallimler sicillâtının Maarif ve Muvazenei Maliye Encümenlerince tetkik edilmesi hakkında takriri (4/234) 282

2. — Artvin Mebusu Hilmi Beyin; Rize ve Trabzon'a celbedilecek mısır için alınacak bir misil gümrük resminin Artvin'e ithal edilecek mısıra da teşmiline dair takriri (4/233) 282

3. — Bolu Mebusu Şükrü Bey ve rüfekasının Gerede Kazası dahilinde kâin Reşadiye kasabasının 1341 senesinde teşkili mutasavver nahiyeler meyanına ithali hakkında takriri (4/110) 282

Evrakı Saire **282**

1. — Memleketin dördüncü kurtuluş yılını tesit eylediklerine dair Gaziantep Belediye Riyasetinden mevrut telgrafname. 282

4. — MÜZAKERE EDİLEN MEVAD : 287

1. — Kastamonu Mebusu Ali Rıza Bey ve rüfekasının; Bahriye Vekâleti teşkiline dair (2/328) numaralı teklifi kanunisi ve Müdafaai Milliye ve Muvazenei Maliye Encümenleri mazbataları. 287:294,303:304

2. — Kastamonu Mebusu Halit Beyin; 15 Nisan 1340 tarihli Devlet Ormanlarından Köylülerin İntifa Hakkı Kanununun birinci maddesindek i(Köy mahiyetinde Kasaba ahalisi) tabirinin tefsiri hakkında (4/220) numaralı takriri ve Ziraat Encümeni mazbatası. 295:296

3. — Tekfurdağı Mebusu Cemil Bey ve yüz refikinin; Meclis Memurin ve Müstahdeminine maatahsisat birer maaş nispetinde ikramiye itasına dair (4/223) numaralı takriri üzerine Heyeti İdare teklifi kanunisi ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası. 296:302

BİRİNCİ CELSE

Bedi Müzakerat Saat : 1.50

REİS — Kâzım Paşa

KÂTİPLER : Ruşen Eşref Bey (Karahisarısahip) Talât Bey (Kângırı)

REİS — Celseyi küşat ediyorum efendim.

1. — ZAPTI SABIK HULÂSASI

REİS — Zaptı sabık hulâsası okunacak.

Yirmiyedinci İçtima

27 Kânunuevvel 1340 Cumartesi

Birinci Celse

Kâzım Paşanın tahtı riyasetlerinde bilinikat zaptı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul ve evrakı varide ait oldukları mahallere havale olundu.

İstiklâl muharebatında hidematı fevkalâdeleri sebkeden dokuz zatın birer kıt'a istiklâl madalyasıyle taltiflerine dair Müdafaai Milliye Encümeni mazbatası kıraat ve kabul edildi.

Tarik Mükellefiyeti Kanununa müzeyyel lâyihai kanuniyenin, encümenlerin teklifi tahririsi veçhile, müstaceliyetle müzakeresi kabul olundu.

Badehu, beyneddüvel ihtilâfatın hakem usulüyle halli hakkında Cenevre'de ittihaz olunan mukarrerata dair Bozok Mebusu Avni, İstanbul'da Defterdarda kâim Feshane amelesinin yevmiye ve sairesine dair Zonguldak Mebusu Tunalı Hilmi ve Fresko gazinosunda tahaddüs eden mesele hakkında Adana Mebusu İsmail Sefa Beylerin suallerine Başvekil ve Müdafaai Milliye Vekili Fethi ve Dahiliye ve Adliye vekilleri Recep ve Mahmut Esat Beylerin cevapları istima olundu.

Müteakiben ruznamei müzakerata geçirilerek 8 Nisan 1339 tarihli kanunun 13 ncü maddesini muaddil teklifi kanuninin müzakeresine iptidar olundu. Ceryan eden müzakere neticesinde mevaddı kanuniyeden üçüncü ve yedinci maddeler tashihen diğer maddelerle Giresun Mebusu Hakkı Tarık Bey tarafından ilâveten teklif olunan madde dahi aynen ve kanunun heyeti umumiyesi ise ekseriyetle kabul edildi. Badehu, teneffüs için celse tatil olundu.

İkinci Celse

Kâzım Paşa tarafından küşat edilerek mücahedei milliyeye iştirak etmeyen memurini mülkiye hakkındaki kanun lâyihasının müzakeresine başlandı ve ledelmüzakere mezkûr lâyihanın, yeniden tetkiki zımnından Dahiliye ve Adliye Encümenlerine iade ve tevdii kabul ve pazartesi günü içtima edilmek üzere celse tatil olundu.

REİS — Zaptı sabık hakkında mütalâa var mı efendim? (Hayır sesleri) Zaptı sabık aynen kabul edilmiştir.

3. — EVRAKI VARİDE

Teklifler

1. — Edirne Mebusu Hüseyin Rıfkı Beyin; (Himayei Etfâl Vergisi) ünvanlı teklifi kanunisi (2/402)

REİS — Lâyiha Encümenine havale edildi.

2. — Çorum Mebusu İsmail Kemal Bey ve rüfekasının, Çorum - Sungurlu - Çerikli yolunun turuku umumiye meyanına ithaline dair teklifi kanunisi (2/403)

REİS — Lâyiha Encümenine havale edildi.

Mazbatalar

1. — Mektebi bahriyeden neş'et edip, donanmada tatbikatta bulunan mülâzımlar ile Mülkiye Baytar Mektebinden asker olarak mezun baytarlara yüzelliser lira itasına dair Heyeti Vekileden mevrut (1/141), (1/392) numaralı iki kıt'a kanun lâyihası ve Müdafaai Milliye ve Muvazenei Maliye Encümenleri mazbataları.

MÜDAFAAİ MİLLİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ EKREM BEY (Rize) — Paşa Hazretleri; Encümen bu mazbatanın müstacel ruznameye ithalini talep etmektedir. Zabitan bu maaşatı beklemektedirler.

REİS — Efendim! Encümeni tarafından bu madde hakkında müstaceliyet teklifi vardır. Müstacel ruznameye alınmasını kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Efendim! Müsaade ederseniz tekrar reye arz edeceğim. (Müstaceliyet teklifinin tahriri olması lâzımdır sesleri)

ALİ RIZA BEY (İstanbul) — Encümen şifahi yapabilir efendim.

REİS — Efendim! Müstacel ruznameye alınmasını kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmemiştir efendim. Ruznameye alıyoruz.

2. — Ordu Mebusu Faik Bey ve altı refikinin; Ünye - Niksar yolunun turuku umumiye meyanına ithaline dair (2/394) numaralı teklifi kanunisi ve şayanı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encümeni mazbatası.

REİS — Nafıa ve Muvazenei Maliye Encümenlerine havale edildi.

3. — Antalya Mebusu Murat Beyin; Orman Nizamnamesinin babı sanisinin ikinci faslına müzeyyel 22 Nisan 1340 tarihli maddei münferidenin tadili hakkında (2/395) numaralı teklifi kanunisi ve şayanı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encümeni mazbatası.

REİS — Ziraat Encümenine havale edildi.

4. — Bolu Mebusu Cevat Abbas Beyin; (Nişan, harp madalyaları) ünvanlı ve (2/396) numaralı teklifi kanunisi ve şayanı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encümeni mazbatası.

REİS — Dahiliye ve Müdafaai Milliye Encümenlerine havale edilmiştir.

5. — Elâziz Mebusu Hüseyin Beyin; Elâziz - Keban - Arapkir - Kemaliye - Erzincan yolunun turuku umumiye meyanına ithaline dair (2/397) numaralı teklifi kanunisi ve şayanı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encümeni mazbatası.

REİS — Nafıa ve Muvazenei Maliye Encümenlerine havale edilmiştir.

6. — Pamuk mahsulüne arız olan haşeratın imhası hakkında (1/542) numaralı kanun lâyihasıyle Ziraat, Muvazenei Maliye, Adliye Encümenleri mazbatalarını.

REİS — Ruznameye alıyoruz.

ZİRAAT ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ RAHMİ BEY (İzmir) — Efendim! Malumu Âlilerinizdirki geçen sene Adana vilâyetinin pamuk mahsulâtına müthiş bir haşerat arız olmuştur. Bu sene, bilhassa bugünlerde, tedabiri fenniye ittihaz olunmazsa gelecek sene civar vilâyetlere de sirayet etmek ihtimali vardır. Bunun için bu lâyihanın müstacel ruznameye alınmasını ve müstacelen müzakeresini Encümen namına teklif ederim. (Gayet doğru sesleri)

VEHBİ BEY (Karesi) — Encümen, mazbatasında müstaceliyet teklif etmiş midir?

REİS — Encümen müstacel ruznameye alınmasını teklif ediyor.

ALİ SURURİ BEY (Karahisarışarki) — Paşa! Encümen mazbatasında böyle bir teklif varsa güzel.. Febiha.. Yoksa böyle şifahi bir teklif üzerine, Encümen namına dahi olsa, böyle bir çığır açmak doğru değildir. Binaenaleyh Mazbata Muharriri Beyden rica ederiz, tekerrür etmesin...

REİS — Efendim! Ziraat Encümeninin mazbatasında müstaceliyet teklifi vardır. Fakat ondan sonraki Adliye Encümeni mazbatasında müstaceliyet teklifi yoktur. Reyinize arz edeceğim. Müstaceliyetle müzakeresini kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Müstaceliyetle müzakeresi kabul edilmiştir.

Takrirler

1. — Sivas Mebusu Rahmi Beyin; Orta Tedrisat Kanunundan müstefit olacak muallimler sicillâtının Maarif ve Muvazenei Maliye Encümenlerince tetkik edilmesi hakkında (4/234) numaralı takriri,

REİS — Maarif ve Muvazenei Maliye Encümenlerine havale ediyoruz.

2. — Artvin Mebusu Hilmi Beyin; Rize ve Trabzon'a celbedilecek mısır için alınacak bir misil gümrük resminin Artvin'e ithal edilecek mısıra da teşmiline dair takriri. (4/233)

REİS — Bunun aslı (Kavanini Maliye) Encümenindedir. Bunu da oraya tevdi ediyoruz.

3. — Bolu Mebusu Şükrü Bey ve rüfekasının; Gerede kazası dahilinde kâin Reşadiye kasabasının 1341 senesinde teşkili mutasavver nahiyeler meyanına ithali hakkında takriri (4/110)

REİS — Başvekâlete gönderildi.

Evrakı Saire

1. — Memleketin dördüncü kurtuluş yılını tesit eylediklerine dair Gaziantep Belediye Riyasetinden mevrut telgrafname.

REİS — Okunacaktır :

Ankara Büyük Millet Meclisi
Riyaseti Celilesine

Bugün dördüncü devri senevii halâsını tesiden bayram eden bütün ahalinin Muhterem Büyük Millet Meclisine karşı ruhunda tecelli ettirdiği hissiyatı şükranı arz ve iblâğı mücaseret eylerim efendim. 25 . 12 . 1340

Gaziantep Belediye Reisi
Şefik

(Cevap yazılsın sesleri)

REİS — Divandan münasip cevap yazılır efendim.

2. — SUALLER VE CEVAPLAR

1. — Denizli Mebusu Mazhar Müfit Beyin; Lozan muahedenamesinin emvali gayrimenkule tasarrufuna ait protokolü ahkâmının suret ve zamanı tatbikine dair Hariciye Vekâletinden suali ve Vekil Şükrü Kaya Beyin şifahi cevabı.

Riyaseti Celileye

Lozan muahedesinin senedi nihai muktezasınca eczayı mürekkebesinden olan ve 1912'den evvel Yunanistan'ı terk eden yahut hiç orada bulunmayan Türklerin emvali gayrimenkulelerini keyfemayeşa idare edeceklerine dair olan protokol ahkâmına Yunanistan Hükümeti riayet etmeyerek mani olmaktadır. Halbuki memleketimizde emvali gayrimenkuleye tasarruf eden Yunanlıların hukuku tasarrufiyelerine asla ilişilmiyor. Bunun esbabını ve protokol ahkâmının nasıl ve ne vakit imal edileceğini celsei aleniyede şifahen cevap vermek üzere Muhterem Hariciye Vekilinden sual ederim efendim. 22 Kânunuevvel 1340

Denizli
Mazhar Müfit

HARİCİYE VEKİLİ ŞÜKRÜ KAYA BEY (Menteşe) — Efendim! Denizli Mebusu Muhteremi Mazhar Müfit Beyefendinin; geçen günkü sorduğu suallerine karşı verdiğim cevapta, bugünkü suallerinin de cevabı bulunduğuna kanaatim vardı. Fakat kendileri, muhik bir endişeye duçar olmuşlardır. Ve zannede-

rim ki memlekette bu endişeye iştirak ediyor. Bu, Lozan muahedenamesinde ve ona merbut olan ve emlâki islâmiye beyannamesi denilen 24 Temmuz 1923 tarihli beyannamede filhakika Yunanistan, emlâki islâmiyenin iadesini ve varidatının tazminini deruhte ediyordu. Fakat bugüne kadar bu hak istihsal edilmiş değildir. Geçen günkü suallerine verdiğim cepta da arz ettiğim veçhile bu hakkın istihsali için Tevfik Rüştü Bey ile Eksindaris arasında mütekabiliyet esasatı dairesinde bir itilâfname hazırlanmıştı. Fakat maatteessüf mütekabiliyet esasını kabul ettiğimiz halde dahi Yunanistan Hükümeti bunu tasdik etmemiştir. Bilvesile o gün dahi arz ettiğim veçhile bugün de tekrar ederim ki, Meclisi Âlinizden iktisabı kuvvet eden hükümetiniz gerek memleketin ve gerek efradının her nerede her ne zaman olursa olsun hukukunu muhafazaya kadirdir ve sairdir. O günde arz ettiğimiz üzere, bu hukukun muhafazası için birtakım tedabiri düveliye vardır ve bunların en başında hukuku düvelin saydığı tedbirler vardır. Hükümetinizde bu tedbirlerin en hafifine müracaat etmiştir. Bu da, burada bulunmayan Yunanlıların emlâkini idare edip varidatını 1912 senesinden evvel buraya gelen veyahut aslen buralı olup da Yunanistan'da emlâki olan müslümanlara, hisseleri nispetinde grameten taksim etmektir. Efendiler! Hükümetiniz, bütün devletlerle ve hususiyle komşu devletlerle hüsnü münasebat tesisine çok haheşkerdir. Fakat hüsnü münasebet tesisi, arada bulunan ufak tefek ihtilâfatın halline vabestedir. Biz bu halli, ne kadar tesri edersek ,münasebatımızın o kadar yakın ve seri bir surette teessüs edeceğine kaniiz. Burada irad ettiğim bu sözlerimin, komuşu devletler tarafından takdir edileceğine eminim.

MAZHAR MÜFİT BEY (Denizli) — Efendiler! Muhterem Hariciye Vekili Beyefendi, geçenki sualime verdikleri cevapta, bugünkü sualime de cevap verdiklerinden bahis buyurdular. Ve bu meyanda gayet mühim beyanatta bulundular. Bendeniz sualimde demiştim ki, 1912 senesinden evvel Yunanistan'ı terk eden veyahut hiç Yunanistan'a gitmeyen ırkdaşlarımızın malûm muahede mucibince mülklerine keyfemayeşa tasarruf edecekleri hakkındaki ahkâmı biz tamamen icra ettiğimiz halde, maatteessüf Yunanistan icra etmemiştir. Muhterem Hariciye Vekili Beyefendi bugüne kadar bu hak istihsal edilmiş değildir, dediler. İşte acizlerinin bu ikinci suali vermekten maksadım, bugüne kadar istihsal edilmeyen bu hakkın istihsalini hükümetten talep içindir. Efendiler! Yunanistan, bu maddeyi icra etmemekle kalmıyor. Bir İstimlâk Kanunu yapmıştır, bu İstimlâk Kanununun mevadı mündericesi şudur : Emlâk ve arazisi olanların emlâk ve arazisine altın zamanına göre yüzde nispetinde kıymet biçiyor. Sizin emlâk ve arazinize altın para değil, kâğıt para verecektir. Ama nasıl? % 25 nispetinde peşin, mütebakisi % 6 faizle otuz senede tediye edilecektir. Güzel fakat, yüzde yirmiyi istediğimiz vakit mahkemeyi göstermektedirler. Ve öyle bir mahkeme ki kabilî istinaf ve temyiz olmayarak karar verir. Ve böyle karar veren bu Sulh Mahkemesinin kararları katidir. Atina Barosuna müracaat ederseniz beyefendiler; alacağınız cevap : Baro, islâmların bu gibi mesailine ait davayı kabul etmiyor.

KADRİ BEY (Siverek) — Bizimkilerin kulağı çınlasın.

MAZHAR MÜFİT BEY (Devamla) — Efendiler! İsim tasrih etmeyeceğim, senevi yüzaltmışbin lira varidatı olan ırkdaşımız, bugün Erenköy'ünde ekmek satmakla taayyüş etmektedir. Çünkü 160 bin lira iradını Yunanistan vermiyor. Efendiler! Daha dün İzmir'den bir doktor familyasından aldığım mektupta, Selânik'te muntazam emlâk ve arazisi olduğu halde İzmir'de dilendiğini ve oradaki emlâkini Yunan hükümetinin kiraya vererek varidatını almakta olduğunu yazıyor. Şu halde sualimi tekrar etmekte hakkım vardır. Zaten Hariciye Vekili Muhteremi Beyefendi de pek muhakkak dediler. Bendenizin iki senedir diğer rüfekamla beraber bu kürsüden feryadım, muahede ahkâmına riayet etmeyen Yunanistan hükümetine karşı - hiç şüphesiz Hariciye Vekili Beyefendinin tasdik buyuracakları veçhile - gene hukuku düvelin kavaidinden olan mukabelei bilmisilin tatbikinden ibarettir. Evet mukabelei bilmisil hukuku düvel icabatındandır. Bendeniz belki heyecan ile belki hissiyatıma tabi olarak, belki her gün hatta yeni bir zamanda Çukur Kaya Karyesinde (28) islâmın kesildiğinden müteessir olarak zulüm mü? Biz de yapalım, kesiyor mu? Biz de keselim demiyorum ve maksadım bu değildir. Çünkü efendiler! Heyeti Âliyenizin temsil ettiği asil ve necip Türk Milleti hiçbir vakit zulme, zulümle mukabele etmez. Zulümden münezzehtir. Fakat efendiler, mademki ırkdaşlarımızın emlâk ve arazisinin bedelâtını Yunanistan almakta ve mademki güya bir İstimlâk Kanunu ile parasını vereceğim dediği halde vermeyerek hakkı iptal etmekte ve mademki muahede ahkâmına riayet eylememektedir. Buna Tevfik Rüştü Beyin iki seneden

beri kâh Lâhey'de kâh Londra'da, kâh Paris'te Eksindarisin bilmem kimin arkasında dolaşmasına göz yummamız lâkaydimize delâlet eder. Efendiler, bu meseleden dolayı bütün millet ve bütün matbuat elbette bununla meşgul olmakla mükelleftir.

KADRİ BEY (Siverek) — Matbuat meşguldür. Bununla uğraşamaz.

MAZHAR MÜFİT BEY (Devamla) — Matbuatta da bahsolunuyor. Her gün makaleler görüyoruz. Şu halde hükümetimizden talebimiz, hukukudüvel ahkâmınca onun bize yaptığına mukabele etmektir. Mademki bugün Yunanistan yapmış olduğu bu İstimlâk Kanununu tatbik etmekle adalet yaptığına kanidir. Güzel efendiler, çok güzel, aynı kanunu biz de tatbik edersek ne diyecektir, bize? Mademki adaleti tatbik edecek bir kanun vazetmiştir, biz de aynı kanunu bugün tatbik ederiz, kimse bir şey diyemez.

Efendiler! Fazla olarak evrakı havadiste hükümetin mukabelei bilmisile karar verdiğini bugün okudum. Fakat bugün Muhterem Hariciye Vekilimizden bu bapta bu kürsüden izahat isterdim. Benim ve bütün arkadaşlarımın ve bütün bağrıyanık ırkdaşlarımızın yüreklerine su serpmesini isterim. Eğer hakikaten böyle bir karar verilmiş ise bu mukabelei bilmisilin neden ibaret olacağı hakkında lütfen Hariciye Vekili Muhteremi Beyefendi izahat versinler. Efendiler! Eğer hakikaten mukabelei bilmisile bir karar verilmişse bütün mevcudiyetimle - ve zannederim ki - bütün arkadaşlarımın hissiyatına tercüman olarak hükümete çok teşekkür ederim. Fakat bu mukabelei bilmisilde zannederim biraz geciktik. «Geç olsun güç olmasın» kaidesi burada cari değildir.

Burada demir tavında döğülür kaidesi caridir. Eğer Hükümet mukabelei bilmisile karar vermiş ise cidden diyeceğim yoktur, fakat hükümet eğer mukabelei bilmisile karar vermemiş ise muhterem Hariciye Vekili ile burada daha çok söyleşeceğiz, ve daha çok suallerle uğraşacağız. Binaenaleyh Hariciye Vekili Muhtereminden istiyorum ve zannederim arkadaşlarım da istiyor. Mukabelei bilmisile karar verip vermediklerini burada söylesinler.

HARİCİYE VEKİLİ ŞÜKRÜ KAYA BEY (Menteşe) — Efendim! Yunanistan Hükümetinin vaktiyle ittihaz etmiş olduğu arazii istimlâk kanunları vakıa bidayette bilhassa Türklerin arazisi hakkında tatbik edilmişti. Fakat Lozan'da heyeti murahhasanız bu ciheti nazarı itibare almış ve bunların bilâhare hesabatı görüldüğü vakit bu gibi kanunların nazarı itibara alınmamasını temin etmiştir. Binaenaleyh müslümanların mallarının kıymetleri takdir olunurken bu gibi kanunların tesiratı katiyen nazarı itibara alınmayacaktır. Lozan muahedesinde sarahat vardır.

Saniyen : Yunanistan namına Venizelos, Kaklâmanos imzalarını taşıyan...

TUNALI HİLMİ BEY (Zonguldak) — Almayınız şu ismi ağzınıza...

HARİCİYE VEKİLİ ŞÜKRÜ KAYA BEY (Devamla) — 24 Temmuz 1923 tarihli beyannamede de sarahat vardır. Hakiki kıymetleri temin edilmiştir. Mazhar Müfit Beyefendi Tevfik Rüştü Beyin Lâhey'de, Roma'da dolaştıklarını söylediler. Tevfik Rüştü Bey Roma'da, Lâhey'de dolaşıyorsa emin olunuz ki gene o ırkdaşlarımızın hukukunu muhafaza için dolaşıyor. Bir tarafa garbi Trakya için gitmiştir. Diğer tarafa etabli kelimesi için gidiyor.

MAZHAR MÜFİT BEY (Denizli) — İki senedir gördük.

HARİCİYE VEKİLİ ŞÜKRÜ KAYA BEY (Devamla) — Yalnız şurasını nazarı dikkati âlinize arz etmek isterim ki, hükümetin vazifesi memleket işlerini vakayın, hadisatın tevril ettiği heyecan ve telâşla değil Vekayın hakiki kıymetlerini ölçerek memleketin âli menfaatlerini saim tedbirlerle, temkinle temin etmektir. Bir hükümete ancak bu tarzı idare yakışır değil mi efendim? Türklerin hukukunu temin edecek tedabiri zannederim ki kâfi derecede sarahatle arz ettim. Hükümet şimdilik burada bulunmayan Yunanlıların emlâkini idare edecek ve varidatını müslümanların hisseleri nispetinde taksim edecektir, dedim. Bunun hukuku düvelde veya diğer bir hukukta başka bir ifade ve ismi varsa lütfen beyefendi söylesinler.

MAZHAR MÜFİT BEY (Denizli) — Lütfen mukabele bilmisil deyin a beyim!

HARİCİYE VEKİLİ ŞÜKRÜ KAYA BEY (Devamla) — Tekrir olur. Buna hukuku düvelde mukabelei bilmisil derler efendiler.

TUNALI HİLMİ BEY (Zonguldak) — Fakat milyonda yüz bine mukabil ne kadar verecek ve alacaksınız?

MAZHAR MÜFİT BEY (Denizli) — Hariciye Vekili Muhteremine ve kabineye çok teşekkür ederim. Cevabı kâfi görüyorum.

2. — *Niğde Mebusu Ebubekir Hazım Beyin; Ulukışla'da iskân olunan muhacirlere dair Dahiliye*

Vekâletinden suali ve Vekil Recep Beyin şifahi cevabı.

Riyaseti Celileye

Niğde'de intişar eden Feryat Gazetesinin 11 Kânunuevvel sene 1340 tarihli nüshasında münderiç «ihtiyat zabitlerinden Kemal» imzalı mektupla Ulukışla'da iskân olunan muhacirlerden açlık ve sefaletten, tabip ve ilâç bulunmamasından dolayı her gün on nüfusun vefat etmekte olduğu bildiriliyor. Bilvücuh mucibi esef olan işbu iş'arın sahih olup olmadığını, sahih ise vilâyet ve vekâletçe ne gibi tedabiri müessire ittihazına müsaraat edilmiş olduğunu şifahi cevap verilmek üzere Dahiliye Vekâletinden sual ediyorum efendim. 22 Kânunuevvel 1924

Niğde Mebusu
Ebubekir Hâzım

DAHİLİYE VEKİLİ RECEP BEY (Kütahya) — Muhterem arkadaşlar! Hâzım Beyefendinin işaret buyurdukları bu hadiseye ilk evvelâ Vatan Gazetesinde vukubulan neşriyattan muttali oldum. Vatan Gazetesi Hâzım Beyin buyurdukları hadiseyi Niğde'de münteşir Feryat Gazetesinin 11 Kânunuevvel tarihli nüshasından iktibas tarikiyle yazıyor. Bu havadisi bir muhterem mebus arkadaş bu işle meşgul olan vekâlete ehemmiyetli bir sual tevcihi mahiyetinde görüyor, 11 Kânunuevvel tarihli Feryat Gazetesi Ulukışla'daki muhacirlerden her gün onbir, oniki kişinin vefat etmekte olduğunu ve oradaki muhacirlerin hekimsiz, ilâçsız bulunduğunu, bu facia devam ederse oradaki muhacirlerin ölüme mahkûm olduklarını yazıyor. Matbuattaki bu müheyyiç, müessir havadis hiç şüphesiz buna mümasil olan diğer havadisler gibi hükümetin nazarı dikkatini celbetmiş ve Hâzım Beyefendi de bu sırada sual takririni vermiştir.

Hâzım Beyefendi: Sual takririnde evvelâ bu havadis sahih midir, sahih ise bu havadis hakkında hükümet ne yapmıştır? Tarzda hükümete tevcihi sual ediyorlar. Meselenin mahiyeti hakkında yaptığımız tetkikat neticesinde vasıl olduğumuz hakikati arz edeceğim : Bir defa bu havadis sahih değildir. Ulukışla'da binaltı muhacir vardır ve bunlar arasında her gün vukuu iddia edilen telafat gayri vakidir. Bu meselenin ihtiyat zabitlerinden Kemal imzasıyle Feryat Gazetesinde intişarını müteakıp evvelâ o vilâyetin ahvali sıhhiyesinden mesul olan Sıhhiye Müdüriyeti tarafından tafsilâtı lâzime ile resmen tekzip edilmiştir. Mesele bununla da kalmamıştır. Doğrudan doğruya Ulukışla'da bulunan muhacirler kendilerine atfedilen bu fecaitin hiç bir vakit vaki olmadığını ve intişar eden havadisin yalan olduğunu aynı gazetede neşretmek suretiyle bu havadisi fiilen dahi tekzip etmişlerdir.

Böyle olduğu halde bu kadar hakikatle tevafuku olmayan havadis neşriyatının neden ileri geldiğini tetkik ettim. Feryat Gazetesi - ki havadisi ilk veren gazetedir - bu havadisin, meselenin aslıyle alâkadar ve muvazzaf bazı memurların ifadesiyle müeyyet olduğunu ilâve etmiştir. Vilâyete vuku bulan sualinizin bir noktasına cevaben; hakikaten bu havadisin Ulukışla'da bulunan Hâlim veya Halim Efendi isminde bir küçük Sıhhiye Memuru tarafından bu fıkrayı yazan ihtiyat zabiti Kemal Efendiye nakledildiği ve hakikate gayrı muvafık havadis neşretmesinden dolayı Halim Efendi hakkında Hükümetçe lâzım gelen takibat yapılmakta olduğu beyan edilmektedir. Bu münasebetle yaptığım tetkikat neticesinde: Ulukışla'daki muhacirlerin ahvali umumiyesini ifade eden bazı malûmat aldım. Sualin esasına temas ettiği cihetle Heyeti Celilenize arz edeceğim. Arz ettiğim gibi Ulukışla'da binküsur muhacir vardır. O kazada hakikaten Hükümet tabibi yoktur. Fakat malûmu âliniz olduğu veçhile Sıhhıye Vekâleti tarafından tanzim edilen kadro mucibince Türkiyenin her tarafına Hükümet Tabibi göndermeye imkân elvermemiştir. Yalnız Ulukışla'da değil daha bir çok kazalarda hükümet tabibi yoktur. Yalnız Bundan dolayıdırki, buna benzer diğer tabipsiz kazalarda olduğu gibi burada bu hususata vilâyet Sıhhıye Müdüriyetinin nezareti umumiyesi altında olarak oradaki küçük Sıhhıye Memuru nezaret etmekte idi. Bundan başka Ulukışla'daki muhacirlerimiz diğer mevkideki muhacirlere nisbeten hususi bir mazhariyete de nail olmuşlardır. Orada bir Hilâliahmer Hastahanesi mevcutmuş. Bu hastane mensup olduğu müessese tarafından ilga edilmiş ve o müessesede ne kadar vasaiti iksaiye vasaiti iaşe, örtünecek malzeme ve saire, ne varsa o kazadaki muhacirlere tevzi edilmiştir. Tabii diğer muhacirlerin vaziyetleri, lâğv edilecek başka bir hastahane olmadığı için, Ulukışla'daki muhacirlerin vaziyeti derecesinde değildir. Uluşıkladaki hastalık meselesini de tetkik ettim. Çünkü mevzubahis makale, hastalık, ilâçsız ve hekimsizlikten bahs ediyor. Hastalık meselesini tetkik ettim. Mahallin umumî ve mevsim hastalığı olan malaryadan başka bir hastalığı yoktur. Yalnız malarya vardır ve malarya'ya karşı vasıtai şifa olmak ve muhacirlere tahsis edilmek üzere kâfi derecede kinin gön-

derilmiştir. Meselenin mahiyeti asliyesi bundan ibarettir.

EBUBEKİR HÂZIM BEY (Niğde) — Muhterem efendiler! Recep Beyefendinin de buyurdukları gibi bu, bilvücuh şayanı esef olan işaat ve neşriyat Niğde muhitine münhasır kalmamış, İstanbul matbuatına da intikal etmişti. Tabii bir çok teessürü mucip oldu. Recep Beyefendinin meseleyi, seri bir surette tetkik ve tahkik ederek bizi tenvir etmesinden çok müteşekkir ve memnun oldum. Kendilerine teşekkür ederim, kâfidir.

3. — Zonguldak Mebusu Tunalı Hilmi Beyin; İstanbul'da Haliç Vapurları Şirketi işçilerine dair Ticaret Vekâletinden suali.

REİS — Tunalı Hilmi Beyin, Ticaret Vekilinden bir suali vardır.

TİCARET VEKİLİ ALİ CENANİ BEY (Gaziantep) — Efendim, Tunalı Hilmi Beyin aynı meseleye ait ikinci suallerini dün aldım ve dün İstanbul'a telgraf çektim.

KÂZIM VEHBİ BEY (Ergani) — Kabir sualleri.

TİCARET VEKİLİ ALİ CENANİ BEY (Devamla) — Cevap gelince Heyeti Âliyenize arz edeceğim.

TUNALI HİLMİ BEY (Zonguldak) — Efendim, kabir sualleri imiş, çünkü fakirlere dairdir.

4. — Konya Mebusu Naim Hazım Efendinin; İstanbul'da Halıcıoğlu Lisesinin bulunduğu bina teferruatından emrazı zühreviye hastahanesi olarak istima edilen binanın tahliyesi hususunun ne zaman temin edileceğine dair Maarif Vekâletinden suali. Ve Maarif Vekili Saraçoğlu Şükrü Beyin şifahi cevabı.

REİS — Naim Hazım Beyin; Maarif Vekâletinden sualleri vardır. Okuyoruz:

Riyaseti Celileye

İstanbul'da Halıcıoğlu Lisesinin bulunduğu bina teferruatından ve mektebin Hamam, mutfak, yemekhane gibi en mühim ve hayatı ihtiyacatına tahsisi zaruri bulunan daire, elyevm alüftelere mahsus (Emrazı Zührevi Hastahanesi) olarak işgal edilmektedir.

Bir sene evvel mektebe aidiyeti Heyeti Vekile kararıyle tasrih edilen ve işgalinden dolayı mektebin emri idaresini işkâl eden bu bina sekiz aydan beri vuku bulan mütevali müracaatlara rağmen henüz tahliye edilmemiştir.

Mektebin hariminde talebinin terbiye ve ahlâkına suitesir iras edecek bir vaziyette fuzuli işgalini idame ve mektebin hayatı huzurunu, bizzat şahit olduğum, pek çirkin bir şekilde ihlâl eden mezkûr hastahanenin tahliyesi hususunun ne zaman temin edileceği hakkında şifahi izahatta bulunmasını Maarif Vekâletinden rica ediyorum. 24.12.1340

Konya
Naim Hazım

MAARİF VEKİLİ SARAÇOĞLU ŞÜKRÜ BEY (İzmir) — Konya Mebusu Muhteremi Hâzım Bey tarafından irad edilen sualin mevzuu, bizzat kendilerinin de söylediği gibi bundan sekiz ay evvel vekâletinde nazarı dikkatini celpetmiştir ve Halıcıoğlu Lisesi Müdürünün gösterdiği lüzum üzerine mezkûr emrazı zühreviye hastahanesinin oradan kaldırılması için Sıhhıye Vekâletine yazılmış, ancak, bu hastahane vilâyete ait bir müessese olduğu için Sıhhıye Vekâletinden 27 Nisan'da alınan cevapta vilâyete müracaat lüzumu bildirilmiş. Bunun üzerine 8 Mayıs tarih ve 1289 numara ile bir defa, 6 Haziranda 620 numara ile ikinci defa olmak üzere İstanbul Vilâyetine müracaat edilmiş ve bir müessese olduğu için bittabi kendilerine yer aramışlar, bulamamışlar, bulamayınca bunu oradan kaldırmak müşkül olacak cevabı verilmiş. Vekâlete yeniden müracaat etmiş ve hattâ başka yerdeki mektebin bazı talebelerinin oraya sevk edileceği ve bu binanın mektebe de lâzım olduğu ileri sürülerek behemahal ve âcilen tatil esnasında tahliyesini istemiş. İstanbul'da kendilerine yer aramışlar, Beşiktaş'ta sabık Jandarma Mektebi binasını muvafık bulmuşlar. Yalnız bu mektebe Maliye Vekâleti emrinde bulunduğu için Maliye Vekâletinden mektebin kendi emirlerine verilmesini istemişler, Maarif Vekâleti de bundan takriben bir ay evvel bir tahriratla Maliye Vekâletine müracaat etmiştir. Bu sual üzerine bendeniz de ayrıca müracaat ettim. Zannediyorum ki, pek yakın bir zamanda Maliye Vekâletinden talebedilen bina hastane olmak üzere vilâyet emrine terk edilir, ve bu suretle mektepte kurbundeki bu hastaneden kurtulur.

NAİM HAZIM EFENDİ (Konya) — Bekliyoruz efendim! Bendeniz bizzat şahit oldum. Gayet çirkin bir vaziyettedir, haşa huzurunuzdan anüfteler ders esnasında çirkin harekâta sebebiyet vermektedirler. (Kürsüye sesleri) cevap kâfidir efendim.

4. — MÜZAKERE EDİLEN MEVAD

1. — Bahriye Vekâleti teşkiline dair Kastamonu Mebusu Ali Rıza Bey ve rüfekasının; (2/328) numaralı teklifi kanunisi ve Müdafaai Milliye ve Muvazenei Maliye Encümenleri mazbataları.

REİS — İkinci müzakeresidir.

Bahriye Vekâleti Teşkiline dair Kanun (1)

Madde 1. — Bahriye Umuru Müdafaai Milliye Vekâletinden tefrik edilerek bu umurla meşgul olmak üzere Bahriye Vekâleti teşkil edilmiştir.

REİS — Efendim! Birinci madde hakkında tadil teklifi yoktur. Reyinize arz ediyorum. Birinci maddeyi kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın... Aksini reye koyuyorum; kabul etmeyenler ellerini kaldırsın... Birinci madde aynen kabul edilmiştir.

Madde 2. — Bahriye Erkânı Harbiyesi, Bahriye Erkânı Harbiye Reisinin; tahtı emrinde olarak re'sen Erkânı Harbiyei Umumiye Riyasetine raptedilmiştir.

REİS — Efendim! Bu madde hakkında Kastamonu Mebusu Rıza Beyin; tadil takriri vardır. Takrirlerini izah edeceklerdir. Takriri okuyoruz.

Riyaseti Celileye

İkinci maddenin berveçhi ati tadilini teklif eylerim.

Madde 2. — Bahriye Erkânı Harbiye Riyaseti kemafıssabık Bahriye Vekâleti emrinde olup, Müdafaa ve Harekâtı Harbiye plânlarının ihzarı ihzarı hususunda Erkânı Harbiyei Umumiye Riyasetine merbüttur.

Kastamonu Mebusu
Ali Rıza

ALİ RIZA BEY (Kastamonu) — Arkadaşlar! Bu kanunun birinci maddesiyle Bahriye Vekâleti teşekkül ediyor. Fakat ikinci maddesi Bahriye Vekâletinin cihazı idarî ve fennisini tamamen elinden alıyor ve Bahriye Vekâletini adeta akim bir müessese haline indiriyor ve neticesi adeta vekâlet çarkına bir tevkif manivelâsı bağlanıyor gibi oluyor. Şu halde Bahriye Vekâleti teşkili bir unvan tebdilinden ibaret kalıyor.

Geçen sene bu kanun Müdafaai Milliye Encümeninde ariz ve amik müzakere edilmiş ve encümenin üç celsesini işgal etmişti. Üçüncü celsede Erkânı Harbiyei Umumiye Reisi ve Müdafaai Milliye Vekili Paşalar hazeratı da dahil bulunduğu halde uzun müzakerat cereyan etti ve orada Bahriye Erkânı Harbiye Dairesinin Erkânı Harbiyei Umumiye Riyasetinin emrine ve diğer üç dairenin de bir Müsteşarlık halinde Müdafaai Milliye emri altında kalmasına karar verildi ve bu karar üzerine bir mazbata yapıldı ve maddei kanuniyeler yazılarak Heyeti Aliyenize takdim edildi.

Bu kanunun müzakeresi yapılmadan ve kanun Heyeti Celilenizden çıkmadan evvel bu teşkilâtı tatbik ettiler. Bahriye Erkânı Harbiye Dairesini Bahriye Dairesinden ayırarak Erkânı Harbiyei Umumiyeye nakil ettiler ve diğer üç dairede Müdafaai Milliye Vekâletine merbut bir şekilde kaldı. Bu tarihten itibaren Bahriye Erkânı Harbiye Reisi ile Umuru Bahriye Müdüriyeti arasında bir muhabere başladı. Erkânı Harbiyei Bahriye Reisi bir mesele hakkında Erkânı Harbiyei Umumiyeye yazar, Erkânı Harbiyei Umumiye Riyaseti Müdafaai Milliye Vekâletine ve Müdafaai Milliye Vekâleti Bahriye Riyasetine yazar. Bahriye Riyaseti tetkik eder, icra veya ademi icrası hakkında bir karar verir veyahut hakkında bir mütalâa lâzımgelirse tekrar yazar. Bu suretle bir muhabere kapısı açıldı ve hiçbir iş meydana gelmedi.

Tabiî Bahriye Reisi ile Umuru Bahriye Müdüriyeti arasında bazan da ihtilâfı efkâr hâsıl oldu, neticede hiçbir eser, hiçbir semere vücuda gelmedi. Geçen sene bütçe ile verilen dörtbuçuk milyon lira da israf edilmiş oldu. Bu madde ile gene bu teşkilât bu şekilde kalacak olursa görülüyor ki, Bahriye Müdüriyeti unvanı Bahriye Vekâletine kalp edilmiş teşkilât aynen baki kalmış olacaktır. Yarın Bahriye Erkânı Harbiye Reisi ile Vekâlet arasında gene muhabere kapısı açılacak ve belki ihtilâfı efkâr hasıl olacak, binaenaleyh bahriye, iki başlı işlemez bir makine haline gelecektir. Belki de arada Erkânı Harbiyei Umumiye Reisi bu veçhile husule gelen ihtilâftan ve teşettütü efkârdan dolayı müşkül vaziyette kalacaktır.

Böyle bilâ lüzum muhaberata kapı açmak ve menfi bir neticeye destres olmaktan ise Bahriye Vekâletinin en mühim cihazı idarisi olan Erkânı Harbiye Dairesini vekâlette bırakmak ve Başkumandanlıkla yahut Erkânı Harbiyei Umumiye Riyaseti ile de plân ve saire tertibi hususunda ayrıca teşriki mesai etmek lâzımdır.

Bahriye Erkânı Harbiyesinin vazifesini geçen celsede bazı rüfekayı muhtereme, türlü türlü tefsir ettiler ve Erkânı Harbiyei Umumiye ile olan irtibatını,

---

(1) Birinci müzakeresi yirmibeşinci içtima zabıt ceridesindedir.

vekâletle olan irtibatını birbirine karşıtırdılar. Biz, Erkânı Harbiyei Umumiye Riyaseti gibi müstakil ve muazzam bir Erkânı Harbiyei Umumiyei Bahriye Riyaseti istemiyoruz. Ve böyle bir iddiada bulunmuyoruz. Birisi muazzam bir teşkilâttır, diğeri ise başka teşkilâttır. Biz, Bahriye Vekâletinde mekineyi işletecek olan fenni heyeti idareyi murat ediyoruz. Bu suretle böyle iki Erkânı Harbiyei Umumiye tasavvur edilmesi ve berriye Erkânı Harbiyei Umumiyesi, Bahriye Erkânı Harbiyesi Umumiyesi teşkil ederek iki makam arasında itilâfı efkâr ve teşettüt vukuu hususu varit değildir. Doğrudan doğruya Bahriye Vekâleti ile Erkânı Harbiyei Umumiye Reisi daha suhuletle ve daha doğru bir surette anlaşabilirler. Doğru bir surette anlaşabilir.

İkincisi: Tahsisat meselesi mevzuibahis oldu. Muhterem Refikimiz Rize Mebusu Ekrem Bey Encümen namına iradı kelâm ederken tahsisat meselesini mevzuibahis buyurdular. Neden bahriye Erkânı Harbiye Riyaseti Erkânı Harbiyei Umumiyeye merbut kalmalıdır? Sebep olarak Bahriye Erkânı Harbiye Riyaseti muazzam, cesim filolar tasavvur eder. Bunlar hakkında program yapar. Bahriye Vekâletine kabul ettirir. Bahriye Vekâleti bunun içinde tahsisat ister. Hükümet veya Erkânı Harbiyei Umumiye Reisi müşkülâtta kalır. Çünkü Erkânı Harbiyei Umumiye Reisi ister ki, Bahriye için Vekâletin istediği tahsisatı başka yerlere sarf etsin. Bahriye Vekâleti ordunun diğer levazım ve sairesine hail teşkil eder demek istediler.

Arkadaşlar! Vatanın müdafaai âliyesi ile meşgûl olan Erkânı Harbiyei Umumiye Riyaseti, devletin ber rî ve bahrî kuvvetleri ne kadar varsa ve kendisinin tasavvur ettiği ve müdafaai vatan hususunda gerek karadan ve gerek denizden ne kadar kuvvet ihzarına lüzum görüyorsa onları tabi ait olduğu vekâletlere bildirecektir. Netekim Müdafaai Milliye Vekâletine; benim şu kadar orduya, malzemeye ve saireye ihtiyacım vardır diyecek, Müdafaai Milliye Vekâleti de onu ihzar edecektir. Bahriye Vekâletinede benim şu kadar deniz kuvvetine ihtiyacım vardır diyecek, bahriye Vekâletinde bunu düşünecek, hesap edecek ve kabineden ve hükümet azası meyanında, lâzım olan kuvveti ihzar etmek için ne kadar para verilmesi lâzım geleceği düşünelecek ve bütçesi yapılacak ve bu bütçeyi Meclisi Âli kabul ederse mevkii icraya konacak, kabul etmezse tabi konamıyacaktır. Binaenaleyh Bahriye Vekâleti tahsisat isterse neden ordunun tahsisatına ve Erkânı Harbiyei Umumiye Reisinin tasavvuratına mani teşkil etsin? Bu da varit olamaz.

Üçüncü olarak bu kanunun ikinci maddesi Teşkilâtı Esasiye Kanununun kırkıncı maddesiyle alâkası olduğunu bazı rüfeka iddia buyurdular. Ve Bahriye Erkânı Harbiye Riyasetinin Erkânı Harbiyei Umumiyeye merbut kalması Teşkilâtı Esasiye Kanunu ile de tevsik ve teyit edilmiştir dediler. Halbuki Teşkilâtı Esasiye Kanununun kırkıncı maddesi şudur:

«Madde: 40. — Başkumandanlık Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisinin şahsiyeti maneviyesinde mündemiş olup, Reisicumhur tarafından temsil olunur. Kuvayı Harbiyenin emri kumandası hazarda kanunu mahsusuna tevfikân Erkânı Harbiyei Umumiye Riyasetine ve seferde İcra Vekillerinin inhası üzerine Reisicumhur tarafından nasp edilecek zata tevdi olunur.» Şimdi burada mevzu bahis olan mesele kuvayı marbiyenin emri kumandası hazarda kanunu mahsusuna tevfikan Erkânı Harbiyei Umumiye Riyasetine ve seferde Başkumandanlığına tevdi olunur denilmesidir. Kuvayı harbiyeden maksat Kuvayı Berrîye ve bahriyedir. Kuvvei bahriyeden de donanma murattır. Donanmada bir Donanma Kumandanının ve Donanma Erkânı Harbiyesinin tahtı kumanda ve idaresinde ayrı bir kuvvettir. Bahriye Erkânı Harbiye Dairesi ve Reisi bu kuvvet değildir. Bu kuvveti ihzar edecek teşkilâtı idariye ve fenniyedir. Onun bu kanunla alâkası yoktur. Kuvvei Harbiyei Bahriye Bahriye Vekâletinin tahtı emrinde olan Erkânı Harbiye Dairesinin vücuda getireceği bir kuvvettir. O kuvvet vücuda geldikten sonra onun kumandanı ile beraber Erkânı Harbiyei Umumiye Reisine olan irtibatı kanunu mahsus ile tayin edilecektir. Binaenaleyh onun bu kanuna taallûku yoktur. Burada maksut kuvvei harbiye olan donanmadır. Bahriye Erkânı harbiyesi değildir. Binaenaleyh Teşkilâtı Esasiye Kanununun kırkıncı maddesi katiyen Bahriye Erkânı Harbiye Dairesinin Bahriye Vekâletinde kalmasına bir mani değildir. Encümenin tasavvur ettiği veçhile Bahriye Erkânı Harbiye Dairesinin vazifesi yalnız mazbatada muharrer olan şu mütalâa değildir. Burada diyor ki «Biz de sabık encümenin ruh ve teklifini kabul ettik. Yani donanmanın kudreti harbiyesi ve harekâtı harbiye plânlarının tertibi ile meşkûl olacaktır.» Bahriye Erkânı Harbiyesinin vazifesi yalnız donanmanın kudreti harbiyesini ve harekâtı harbiye plânlarını ihzar etmek değildir. Donanmanın kudreti harbiyesini sulh zamanında donanma Erkânı Harbiyesi düşünür. Harekâtı Harbiye planlarının ihzarı ise Erkânı Harbiyei Bahriye dairesinin bir şubesinin vazifesidir. O şube, her ne vakit olsa Erkânı Harbiyei Umumiye em-

rinde veyahut onunla beraber çalışabilir ve Bahriye Erkânı Harbiye Riyaseti daima Erkânı Harbiyei Umumiye Riyaseti ile teşriki mesai eder ve daima onun arzusuna göre icrayı harekât eder ve ona göre de kuvveyi harbiyesini ihzar eder.

BAŞVEKİL ALİ FETHİ BEY (İstanbul) — Erkânı Harbiyei Bahriyenin vazifesi nedir?

ALİ RIZA BEY (Devamla) — Erkânı Harbiyei Bahriyenin vazifesi bahriyenin teçhizatına, levazımına, inşaatına, zabitan ve efradın tayinlerine ve terfilerine ait olan devairin umuruna da nezaret eder ve icapeden direktifi onlara verir. Meselâ gemi sipariş edecekse bu kadar kuvveyi bahriye lâzım, bu kadar gemi lâzım der ve o gemiler hangi sistemde olmalıdır; torpidoları, cephaneleri diğer levazımı ne suretle ve ne miktarda ihzar edilmelidir, tekmil bunları Erkânı Harbiyei Bahriye Dairesi düşünür, şubeleriyle mesaili halleder. Bahriye Vekâletinin icapeden umur ve hususatını vekile arz eder. Daima bu dört dairenin müştereken ve müttahiden vekilin tahtı emrinde çalışması lâzımdır. Erkânı Harbiyei Bahriye Dairesi lâzım gelen direktifleri vermez ve bunları ne suretle idare edeceğini bildirmez, tayin etmezse diğer daireler çalışamaz. Erkânı Harbiye Bahriye Dairesi Vekâletin en mühim bir temelidir. Bunu alırsanız üç direk üstünde kalır, işlemez ve arkadaşlarımızdan birinin tabiri veçhile bahiriye vekâleti olmaz, bahriye kapu çuhadarlığı haline gelir. Aynızamanda bahrî kuvvetlerin ihzarı şeraiti tabiye usulleri kavaidi sevkûlceyşiyesi, berrî kuvvetlerin şeraiti ihzariyesine ve sevkûlceyiş kaidelerine benzemez. Karada yürümek, denizde yüzmek, havada uçmak nasıl ayrı ayrı şeraite tabi şeyler ise berrî, havaî, bahrî kuvvetlerin şeraiti ihzariyesi, talim ve terbiyesi başka başka kaidelere, başka başka usullere tabidir. Adeta su, toprak ve hava arasında havası hikemiye ve kimyeviye cihetleriylele fark ne ise bu üç mesleğin icappat, ihtiyacat ve tarzı talimi de başka başkadır. Binaenaleyh bunları ihtisas dairesinde ait oldukları şubelere bırakarak bunların salâhiyet ve mesuliyet dairesinde çalışarak bu kuvvetleri ihzar etmelerine fırsat ve müsaade bahşetmelidir. Yoksa lüzumlu lüzumsuz her hususta müdahale etmek, bu kuvvetleri vaktiyle ihzar etmeye mani olacaktır fikrindeyim.

Bunlar sulh zamanında kendi şeraiti meslekiyeleri ve icapatı meslekiyeleri dairesinde inkişaf ederler. O kuvvetler Başkumandanlık emrine tevdi edilerek müttehiden veya münferiden gösterilen hedefi maksuda, hedefi müştereke savlet ederler. Binaenaleyh sulh zamanında bunların her işine müdahale ederek kuyut ve şurut vaz etmek doğru değildir. İkinci maddenin bu şekilde kalması Bahriye Vekâletinin teşekkülündeki maksadın akamete mahkûm olmasından başka bir netice vermez. Bunun için bu ikinci maddede Encümenin talebi veçhile Bahriye Erkânı Harbiyesinin hem harekâtı harbiye planlarının tanzimi için Erkânı Harbiyei Umumiye Riyasetine merbutiyeti ve hem de Bahriye Vekâletinin emrinde kalması hususunda bir takrir takdim ettim. Bu takriri herhalde nazarı dikkate alacağınızı ümit ediyorum.

BAŞVEKİL ALİ FETHİ BEY (İstanbul) — Efendiler! Şimdiye kadar Bahriye Umuru, Malûmu Âliniz olduğu üzere Müdafaai Milliye Vekâletinin bir şubei idariyesi halinde idi. Bunun mahzuru görüldüğü için bahriye umuru Müdafaai Milliyeden fek edilerek ayrıca ve müstakil bir vekâlet haline ifrağ olunmak üzere bir kanun teklif olundu. Bu kanunun ikinci maddesinde Bahriyeye ait olan Erkânı Harbiye hizmetinin Erkânı Harbiyeye merbut kalması teklif olunuyor. Muhterem arkadaşımız Rıza Beyefendi, Bu madde böyle kaldığı takdirde Bahriye Vekâletinin cihazı idarisi elinden alınacağı ve Bahriye Vekâletinin kapı çuhadarlığı menzeresine ineceği kanaatinde bulunuyor. Şimdiye kadar bahriye umurunun Müdafaai Milliyeye merbut olması ve kabine içinden Bahriye Vekâletini lâyıkıyle müdafaa edecek bir vekil bulunmaması ve Meclisi Âliniz huzurunda dahi bahriyenin menafiini müdafa edecek bir vekil bulunmaması mahzuru ileri sürülerek bazı bahriyeli arkadaşlarımız öteden beri bir vekâlet ihdasını ileri sürmüşlerdi. Şimdi bunun kâfi olmadığı ve Erkânı Harbiye Umurunun da bu vekâlete rapt edilmesi lüzumunu ileri sürüyorlar.

Efendiler! Müdafaai Milliye Vekâleti Erkânı Harbiyei Umumiyeye ne suretle merbutiyette bulunuyorsa Bahriye Vekâletide aynı veçhile merbut bulunacaktır. Eğer Rıza Bey biraderimizin mantıkını Müdafaai Milliye Vekâletine de tatbik edecek olursak, Müdafaai Milliye Vekâletinin de cihazı idaresi elinden alınmış ve kapı çuhadarı şeklinde kalmış olur.

ALİ RIZA BEY (Kastamonu) — Aynı şekilde değildir beyefendi!

ALİ FETHİ BEY (Devamla) — Halbuki, hiçbir zaman böyle değildir. Erkânı Harbiye hizmeti; Malûmu âliniz ihtisasa ve ordu seferberliğinin ihzarına müteallik gayet dakik bir hizmettir. Bununla muvazzaf olan zabitan ordunun en güzide ve en mücerret

zabitanından ibarettir, bunların vazifesi, ordunun talimi terbiyesi ile iştigâl etmek ve orduyu hali hazar ve seferde her türlü vazifeyi ifa edecek veçhile yetiştirmektir. Bu vazifenin aynı zamanda bahriyede cari ve mevcut olduğuna bendeniz itikat ederim. Lâkin Erkânı Harbiyei Bahriyenin şimdi anlıyorum ki Rıza Bey biraderimizle bendenizin fikrim arasında veyahut umumiyetle erkânı harbiye hizmeti hakkında başka fikir besliyenler arasında fark ve ihtilâf vardır. Rıza Bey biraderimiz diyor ki; Erkânı Harbiyei Bahriyenin vazifesi inşaata, levazımata, muamelâtı zatiyeye bakmak, şuna bakmak, buna bakmak, vekâletin bilcümle işlerini tevhit etmek ve aynı zamanda vekile yardım etmekten ibarettir. Hayır efendiler! Erkânı harbiyenin vazifesi bu değildir, demekki; erkânı harbiyenin vazifesi nedir? Bunu anlamakta farkımız vardır. Bendenizce erkânı harbiyenin vazifesi levazıma bakmak değildir. Levazım vazifesi şubesine ait bir hizmettir. Amâl ve hidematı taksim etmek lâzımdır. Muamelâtı zatiyeye bakmak erkânı harbiyenin vazifesi değildir ve olamaz. Kezalik inşaata bakmak inşaat ile meşgûl olacak mütehassıs dairenin işidir. Erkânı Harbiye Zabiti veya memuru inşaattan, muamelâtı zatiyeden, levazımı harbiyeden anlıyacak, bu suretle erkânı harbiye vazifesini tasavvur etmek demek, eskiden mevcut olup, şimdi metrük bulunan bir nazariyeye rücu etmek demek olur. Binaenaleyh bu fikir kabul edilecek olursa erkânı harbiye hizmeti hiç ifa edilmiyecek demektir. Halbuki biz istiyoruz ki erkânı harbiye hizmeti ifa edilsin. Mütehassıs zevat bu hizmeti yapsınlar, hali seferberide düşmana en müessir darbeyi indirecek veçhile orduyu ihzar ile mükellef olan erkânı harbiyei umumiyenin aynızamanda kuvayı bahriyeyide bu noktayı nazara göre yetiştirmesi için her ikisinin bir elde bulunması lâzımdır. Bu vazife erkânı harbiyenin işidir. Yoksa levazım işleriyle, muamelâtı zatiye ile, inşaat ile uğraşmak erkânı harbiyenin işi değildir. Hiç telâş buyurmayınız Rıza Beyefendi! Bu vazif kemafıssabık bahriye vekâletinde kalacaktır. Bunlar Bahriye Vekâletinden alınmıyacaktır. (Müzakere kâfi sesleri)

ALİ RIZA BEY (Kastamonu) — Maksadım yanlış telâkki olunuyor. Müsaade buyurun izah edeyim. Bahriye Erkânı Harbiye Dairesi Levazım Dairesidir, demedim. Üç tane Erkânı Harbiye Dairesi olduğunu geçen celsede Heyeti Celileye arz etmiştim. Bunu şimdi tekrar etmek istedim.

REİS — İkinci bir tadil teklifi var okutuyorum.

Riyaseti Celileye

Bahriye Vekâleti teşkiline dair kanunun ikinci maddesinin berveçhiati şekilde tadilen kabulünü arz ve teklif ederim:

Madde : 2. — Bahriye Erkânı Harbiyesi, Bahriye Vekâletine merbuttur. Ancak, harekâtı harbiyei bahriye planlarının tertip ve tanzimi ve bahrî manevra ve tatbikat icrası gibi hususatta Erkânı Harbiyei Umumiye Riyasetinin emir ve talimatı dairesinde ifayı vazife eder.

Eskişehir Mebusu
Mehmet Arif

REİS — Mücmelen izah buyurunuz!

ARİF BEY (Eskişehir) — Efendiler! Ali Rıza Bey biraderimiz bu ikinci maddenin tadili lüzumunu ileri sürerek mütalâalarını beyan buyurdular ve Fethi Beyefendi Hazretleri de bu mütalâatı ret ve cerh edecek bazı beyanatta bulundular. Bendeniz bu iki noktai nazarı telif edebileceğimi tahmin ediyorum ve onun için Heyeti Celilenize maruzatta bulunacağım.

Efendiler! Bahriyemize bir cepheden bakmak doğru değildir. Bahriyemizi mütalââ ederken müteaddit noktai nazardan tetkik etmek lâzımdır. Bunlardan birinci esas teknik noktai nazarından, fen ve sanat sahasında kuvayı bahriyemizi tensik ve ihzar etmek, ikinci esasa bu tarzda ihzar edilecek kuvayı bahriyeyi icapatı harbiyeye göre münferiden veya berrî havaî kuvvetlerimizi müştereken sevk ve idare etmek meselesidir. Bundan harekâtı bahriyei bahriyeye taallûk eden kısım bittabi doğrudan doğruya Erkânı Harbiyei Umumiye Reisinin vazifi esasiyesindendir. Birinci kısım ise teknik noktasından kuvvetlerin ihzarıdırki bu doğrudan doğruya ihzarat ve faaliyeti bahriyedir. Fen ve Sanat Dairesinde ceryan eden bu vazifede doğrudan doğruya Bahriye Vekâletinin vazaifinden maduttur.

Şu halde efendiler, harekâtı harbiyeye taallûk eden hususatta Bahriye Erkânı Harbiyesinin Erkânı Harbiyei Umumiye ile teşriki mesai etmesi nasıl zaruri ise, bir ilim ve fen heyeti denilmeye lâyık olan bahriye Erkânı Harbiyesinin kuvayı bahriyemizin tensik ve ihzarı hususunda Bahriye Vekâletine yardım etmesi de o derece lâzım ve zaruri bir keyfiyettir. Şu halde Erkânı Harbiyei Bahriyeye iki vazife terettüp eder. Birisi Harekâtı harbiyeye taallûk edecek hususatta Erkânı Harbiyei Umumiye ile beraber çalışmak, ikincisi de teknik noktai nazarından Bahriye Vekâleti

ile çalışmaktır. Bu ikinci madde bu iki şeraiti camî olacak olursa ortada mesele yoktur Müdafaai Milliye Encümeni bu fikir ve mütalââyı kabul etmiştir. Fakat ikinci maddeyi tespit ederken nazarı dikkate almamıştır. Müsaade buyurursanız okuyacağım: Encümenin esbabı mucibe mazbatasında; kuvvei bahriyenin silâhça teçhizatca ve bunları istimal edecek olanların yetiştirilmeleri noktai nazarından berriyeden çok farklı ve büsbütün başka bir fen, başka bir ihtisas meselesi olduğunda hiç şüphe yoktur. Ve bu itibarla encümenimiz bahriyemizin fen ve sanat sahalarında tamamen müstakil olması lüzumunu sureti katiyede kabul ve tasdik etmiştir.

ZEKİ BEY (Gümüşhane) — Tamam!

ARİF BEY (Devamla) — Bizim de istediğimiz bundan başka bir şey değildir. Yani, bahriyemizin fen ve sanat noktasından müstakillen çalışmasını temin etmektir. Zaten yapılan tadil teklifi de bundan ibarettir. Halbuki eğer encümenin tespit ettiği veçhile Erkânı Harbiyei Bahriyeyi doğrudan doğruya Erkânı Harbiyei Umumiyeye verir, vekâleti bir ilim, ve ihtisas heyetinden mahrum bırakacak olursak, encümenin serdetmiş olduğu bu mütalaat ile fen ve sanat sahasında bahriyenin müstakillen çalışmasını temin etmenin imkânı yoktur. (Kâfi, kâfi sesleri)

Bendeniz zannedersem encümeni bu fikirden uzaklaştıran bu mütalâa değildir. Başka iki noktaya encümen itiraz etmiştir. Bunlardan birincisi Kuvayı Harbiyenin bir elden idaresi, ikincisi ordunun siyasetten uzaklaştırılması meselesidir. Kuvayı harbiyenin bir elden idaresi bütün ordularda kabul edilmiş bir zarureti ilmiyedir. Bunu inkâr edecek hiçbir kimse yoktur.

ALİ RIZA BEY (İstanbul) — O halde..?

ARİF BEY (Devamla) — Fakat; vahdeti idare hiçbir zaman bu muhtelif kuvvetlerin, kendi fen ve sanat sahalarında müstakillen çalışmalarını ve müstakillen hazırlanmalarını men etmez. Efendiler! Esasen kanunu mahsusla hazari Başkumandanlık tevdi edilmiş olan Erkânı Harbiyei Umumiye Reisi, kuvayı bahriyesini de istediği zaman celpeder. İstediği manevrayı yaptırır, bunu da münferiden veya diğer kuvvetlerle müştereken icra ettirir. Bunu men edecek hiç bir kaydı kanuni yoktur. Böyle olduğu gibi Erkânı Harbiyei Umumiye Reisinin istediği zaman Erkânı Harbiyei Bahriyeye arzu ettiği veçhile harekâtı harbiye planlarını tanzim ettirmesine de hiçbir mani yoktur. Efendiler! Erkânı Harbiyei Bahriye, Bahriye Vekâletine yalnız fen ve sanat sahasında merbut bulunacak, harekâtı harbiye ile meşgûl bulunmayacak ve buna taallûk edecek hususatta doğrudan doğruya Erkânı Harbiyei Umumiyenin vermiş olduğu emir ve talimat dairesinde çalışacaktır. Binaenaleyh harekâtı harbiyeye, sevki idareye ait iki vekâlet arasında bir ihtilâf zuhuruna hiç ihtimal veremem. Çünkü varidi hatır olamaz. Erkânı Harbiyei Bahriye, Bahriye Vekâletine merbut olarak yalnız fen ve sanat sahasında çalışacaktır. Harekâtı harbiye hakkında Erkânı Harbiyei Umumiyenin vereceği talimat dairesinde ifayı vazife edecektir. Binaenaleyh Erkânı Harbiyei Bahriyenin harekâta taallûk eden hususatta Erkânı Harbiyei Umumiye Riyasetine merbut olması ve ondan alacağı emir ve talimat dairesinde çalışması fen ve sanat sahasında ise bahriye vekâletine merbut kalması hiçbir zaman vahdeti idareye münafi bir şekil değildir.

İBRAHİM BEY (İzmit) — O zaman ahtopot olur.

ARİF BEY (Devamla) — Efendiler! Erkânı Harbiyei Bahriyenin Erkânı Harbiyei Umumiye Riyasetiyle yapacağı iş bir ise Bahriye Vekâletiyle yapacağı iş bindir. Onun için en çok mesaisi bahriye vekâletinde cereyan edecektir. Erkânı Harbiyei Bahriyede vazaif mahdut ve eşkâl ve evzaa tabidir. Bu noktai nazardan Bahriye Erkânı Harbiyesinden tamamiyle istifade etmek istenilirse bunu Bahriye Vekâletine rapt ederek onun mütemadi fen ve sanat sahasında çalışmasını temin etmelidir. Harekâtı Bahriyeye taallûk eden planlar ve saireler bilhassa manevra ve tatbikat yaptırmak gibi hususatta her zaman Erkânı Harbiyei Umumiye Reisi Başkumandan sıfatıyle Bahriye Erkânı Harbiyesini de yanına alır, istediği gibi manevra yaptırır ve plânlarını tertip ve tanzim ettirir. Buna da hiçbir mani yoktur.

Encümenin istinat ettiği ikinci madde, ordunun siyasetten uzaklaştırılması keyfiyetidir. Encümenin Muhterem azaları zannederim kanidirler ki, Erkânı Harbiyei Umumiye Reisinin kabineden uzaklaştırılması ile ordu siyasetten uzaklaştırılmış değildir. Ordu Heyeti zabitanın mukadderatı yani nasip ve tayini ve terfii, taltifi, teeziyesi.. İlh.., bütün bunlar siyasî bir makam olan Müdafaai Milliye Vekilinin elindedir. Muamelâtı zatiye, Müdafaai Milliyeye merbut kaldığı müddetçe ordunun siyasetten uzaklaştırılması katiyen mevzubahis olamaz.

Efendiler! Encümenin şekli esasen bir seneden beri tecrübe edilmiş ve hiçbir faydası görülmemiş olan hali hazır şeklin idamesidir. Bir sene tecrübe ettik, bir faydasını görmedik, şimdi bu faydasız şekli ipka için bir fayda görmüyorum. Efendiler! bu maddenin tadili kabul edilmezse ne olur? Esasen takatinin fevkinde bir çok vazaif deruhte etmiş bulunan Erkânı Harbiyei Umumiye Riyasetine bu defa da bu muazzam bahriye umuru tahmil edilecek, bittabi meşguliyeti ve vazaifi çok olduğu için bahriyemizin fen ve sanat sahasında süratle inkişafını temin edecek vakit ve fırsat bulamıyarak bahriyemizle böyle fen ve sanat sahasında yetiştirilmemiş olursa maazallah bir tehlike vukuunda emin olunuz efendiler! Bütün gemilerimiz baştan kara edecektir. (Zaten ne halde sesleri) Binaenalevh bahriyemizin süratle tensik ve islâhı donanmamızın biran evvel ihyası heyeti celilenizce matlup ve mültezim ise Erkânı Harbiyei Bahriyeye yapabileceği iki vazifeyi de münasip bir veçhile tevdi etmek lâzım gelir. Yoksa bir ciheti düşünüp, diğer ciheti ihmal edecek olursak, bazı arkadaşlarımızın buyurdukları gibi ben buna Bahriye Vekâleti demiyeceğim, mazur görünüz, tamirat ve mubayaat vekâleti diyeceğim (Handeler)

ALİ RIZA BEY (İstanbul) — Bu da icadı Arif Bey.

MÜDAFAAİ MİLLİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ EKREM BEY (Rize) — Efendim Heyeti Celileniz her iki müzakerede tekerrür eden aynı sözlerden pek çok sıkıldığı için gayet kısa izahatta bulunacağım. Ortadaki mesele şudur: Bir Bahriye Erkânı Harbiyesi vardır. Bu Erkânı Harbiyei Umumiyeye mi raptedilmeli, yoksa Bahriye Vekâletine mi merbut kalmalı? Bendenizce anlaşılmayan sır şudur. Bu zavallı Erkânı Harbiyeyi sivil bir Bahriye Vekilinin emrine bırakmak müreccah görünüyor. Öte tarafta bütün memleketin müdafaasını eline almış olan koca bir Erkânı Harbiyei Umumiyeye müstakil kalmak şartıyle merbutiyeti fazla görülüyor. Bahriye Vekâletine merbut kalacak Bahriye Erkânı Harbiyesinin vaziyeti ancak istişari mahiyettedir. Yani bahriye Erkânı Harbiyesi o sivil vekilin sözünden çıkamaz Sivil Bahriye Vekili «Bu olmaz, ben bunu muvafık görmüyorum» derse mesele bitmiştir. Öte tarafta Bahriye Erkânı Harbiyesi bütün istiklalini muhafaza etmek şartıyle bütün memleketin müdafaa teşkilâtını üzerine almış ve harp kısmıyle meşgûl bulunmuş olan Erkânı Harbiyei Umumiye Riyasetine merbut kalmak şartıyle istediği gibi geniş bir sahada hareket edecek ve hatta Bahriye Vekâletini mürakabe altında bulunduracaktır. Binaenaleyh Bahriye Vekâletine «Neden benim bu tekliflerim yapılmamıştır.» diye sorabilir. Halbuki Bahriye Erkânı Harbiyesi Bahriye Vekâletine merbut kalırsa Bahriye Vekiline hiçbir zaman sual soramaz.

Sonra efendiler! Bu öyle rast gele Müdafaai Milliye Encümeni Azalarının vücuduyle neticselendirilmiş bir mesele değildir. Geçen sene Malûmu Âliniz Encümen, bahriyenin en mütehassıs zavatını ve Erkânı harbiyei Umumiye Reisini çağırarak bunu münakaşa etmişler ve yalnız bu sebeple şart kılmışlar ki; Bahriye Erkânı Harbiyesi behemahal Erkânı Harbiyei Umumiyeye merbut kalmak lâzımdır. Böyle olmadıktan sonra ayrıca bir Bahriye Vekâletine de lüzum olmayabilir. Bugün Müdafaai Milliye Vekili Başvekil Fethi Beyefendi Hazretleri huzurunuzda pek güzel buyurdularki, Müdafaai Milliye Vekâleti bu iki mesele ile meşgûl olamaz. Binaenaleyh o zaman Encümen, Bahriye Erkânı Harbiyesinin Erkânı Harbiyei Umumiyeye merbut kalması mecburiyetini gördüğünden dolayı ayrıca bir Bahriye Vekâletinin teşkiline lüzum görmemiştir. Bu defa Encümeniniz Bahriyenin mütehassıs zevatını, Erkânı Harbiyei Umumiye Reisi Sanisi Kâzım Paşa Hazretlerini çağırdı, tekrar münakaşa etti ve gene aynı neticeye vasıl oldu, yani Bahriye Erkânı Harbiyesinin Erkânı Harbiyei Umumiye Riyasetine merbut olması neticesine vardı Bu madde bu kanunun ruhudur. Bu, böyle olmıyacak olursa Encümen, Bahriye Vekâleti teşkiline belki karar veremez. Çünkü o takdirde Bahriye Vekâleti mahzurlu bir surette teşekkül edecek demektir. Encümen, aynıyle geçen seneki encümenin fikrindedir. Fakat biz bunu geçen seneki encümenin fikri üzerine ve bu sene yaptığımız tecrübe ve münakaşalar üzerine gördük kü: Bu bir müsteşarın, bir Bahriye Reisinin idaresinde olarak gene Müdafaai Milliyeye merbut olursa işler çok fazla oluyor. Fethi Beyefendi Hazretleride dediler ki: Bu sebepten dolayı bir Bahriye Vekâleti teşkiline karar verilmiştir. Fakat Bahriye Erkânı Harbiyesi Erkânı Harbiyesi Erkânı Harbiyei Umumiyeye merbut kalacaktır. Çünkü bu, Müdafaai Vatan meselesidir. Bu hususla en ufak bir müsaadede bulunulamaz. Söylüyeceğim bundan ibarettir. (Müzakere kâfi sesleri).

ALİ RIZA BEY (Kastamonu) — Yanlış anlaşılan sözümü izah için söz istiyorum Reis Paşa! Bir de Ekrem Beyin bazı izahatına cevap vereceğim.

REİS — Yalnız yanlış anlaşılan sözünüzü izah için söz verebilirim. Buyurunuz.

ALİ RIZA BEY (Kastamonu) — Efendim! Erkânı Harbiye vazifesini geçen defaki izahatımda söylemiştim. Talimi terbiye ve kabiliyeti harbiye vesairevi ve vekâletin fennî, idarî, askerî hususatını idare edecek Erkânı Harbiye Başkandır demiştim. Muhterem Başvekil Hazretleri belki maruzatımı yanlış telakki buyurdular.

BAŞVEKİL ALİ FETHİ BEY (İstanbul) — Müsaade buyururmusunuz Rıza Beyefendi! Erkânı Harbiyenin vazifesi nedir diye izahatınız arasında Zatı Âlinizden sordum.

Cevaben muamelâtı zatiyeye bakmak, levazıma bakmak buyurdunuz.

ALİ RIZA BEY (Kastamonu) — Hayır efendimedim. Geçen defa arz ettiğim cihetle ayrıca izahat vermedim. Donanmanın idaresi, programları vesairesi hep bunlar Erkânı Harbiyei Bahriye dairesinin kontrolü altında cereyan eder. Bahriye Erkânı Harbiye Dairesiyle donanmadaki Erkânı Harbiye Dairesini karıştırmamalıdır. Bunun üçü de ayrı ayrı heyelerdir. Bahriye Erkânı Harbiye Riyaseti Bahriye Vekâletinin tahtı emrinde bulunur. Bahriye Erkânı Harbiyesi Vekâleti bahriyenin müşaviri mahiyetindedir. Bunu ayıracak olursanız bahriye vekâleti ifayı vazife edemez ve kimse o mesuliyeti üzerine alamaz. Ekrem Bey biraderimizin buyurduğu zavallı Erkânı Harbiyei Bahriye - Erkânı Harbiyei Bahriyenin bugünkü halidir - Eğer vekâlette lâzım olan teşkiâlatı haiz bir bahriye erkânı harbiyesi olursa zavallı olmaz ve memlekete hizmet eder. Erkânı Harbiyei Umumiyenin vazifesi ve işleri de muntazam görülmüş olur. Erkânı Harbiyei Umumiye Riyasetinin maiyyetine ayrıca bir Erkânı Harbiye verilecektir. Bu üç Erkânı Harbiyei geçen defada burada ayrı ayrı izah ettim. Bunun üçünü birbirine karıştırmamalıdır. Diyorlarki Bahriye Erkânı Harbiyesi vekâletin emrinde olursa vekil her ne derse onu yapmaya mecburdur. Tabiî efendidiler! Mesul değildir, Erkânı Harbiyei Umumiyeye merbut olan Erkânı Harbiyei Bahriye Reisi icabında şunu niçin yapmadın diye vekâlete soracak. O halde Bahriye umuru için iki baş oluyor. Biri vekil, diğeri Erkânı Harbiyei Umumiyenin emrinde bulunan Bahriye Erkânı Harbiyesidir. Bunlar yekdiğeriyle çarpışacaklardır. Arada Erkânı Harbiyei Umumiye Riyaseti de ifa edeceği vazifeyi tayinden aciz kalacaktır. Binaenaleyh takririmin kabulünü rica ederim. Bendeniz buradan arzı kelâm ederken hissiyat üzerine, faraziyat üzerine söz söylemiyorum. Bilfiil tecrübem ve bidayeti meşrutiyetten beri bütün bahriyenin her türlü safahatında ifayı vazife etmiş bir mütehassıs, bir vakıf arkadaşınız sıfatiyle arzu malûmatta bulunuyorum. Eğer ihtisasa, vukufa, tecrübeye hürmetiniz varsa sahibi ihtisas olanların sözlerini dinlemeniz lâzım gelir. (Dinledik sesleri)

REİS — Efendim! Takrirleri okuyorum:

Riyaseti Celileye

Erkânı Harbiyei Bahriyenin Erkânı Harbiyei Umumiye Riyasetine raptından sonra mütebaki aksamın ki, bütçenin ve kavanının tatbikine memur ve binaenaleyh elyevm Müdafaai Millî Vekâletinin teşkilâtına mütenazır olacak aksamdan tensiki bir teşkilât ve kadro meselesidir. Asıl olan Erkânı Harbiyei Bahriyenin Erkânı Harbiyei Umumiyeye raptiyle teşkilâtı Esasiye Kanunumuzun kırkıncı maddesi mucibince sevki idarenin bir elden tedviridir. Binaenaleyh maddenin aynen kabulünü arz ve teklif eylerim.

İzmit
Saffet

ALİ RIZA BEY (Kastamonu) — Kırkıncı maddeye taallûk olmadığını arz etmiştim.

Makamı Riyasete

Vatanın müdafaasına taallûk eden Teşkilâtı Askeriye, maksat ve sanatı harp noktai nazarındandır. İnkisam kabul etmez ve bu itibarla Erkânı Harbiye Bahriyei müstakil olamaz maddenin aynen reye vaz'ını teklif ederiz.

İzmit — İbrahim
Bolu — Cevat Abbas

Siverek
Kadri Ahmet

Riyaseti Celileye

Mesele tenevvür etmiştir. Müzakere kâfidir. Müdafaai Milliye Encümenin tespit ettiği ikinci maddenin reye vazını teklif eylerim efendim.

Tokat
Emin

REİS — Efendim! Takrirler meyanında iki tane tadil teklifi vardır. Ali Rıza Beyin takriri daha fazla, Arif Beyin takriri aynı veçhile, fakat bundan daha hafif tadilâtı havidir. Bu takrirleri ayrı ayrı reyinize arz edeceğim.

(Kastamonu Mebusu Ali Rıza Beyin takriri tekrar okundu.)

REİS — Efendim: Bu takriri nazarı dikkati alanlar lütfen ellerini kaldırsın... Nazarı dikkate almayanlar ellerini kaldırsın... Nazarı dikkate alınmamıştır.

(Eskişehir Mebusu Arif Beyin takriri tekrar okundu.) (Ret sesleri.)

MAZHAR MÜFİT BEY (Denizli) — Paşa Hazretleri: Takrir okunmadı ret sesleri nedir? Anlamıyoruz. Takrir okunsun bir kere.

MUHTAR BEY (Trabzon) — İşitemedik Reis Paşa!

MAZHAR MÜFİT BEY (Denizli) — Kabul; ne olacaksa...

REİS — Rıca ederim Mazhar Müfit Bey! Arif Beyin takririni nazarı dikkate alanlar ellerini kaldırsın...

ALİ SAİP BEY (Kozan) — Bir tane de burada var Reis Paşa.

REİS — Nazarı dikkate almayanlar lütfen el kaldırsın...

MAZHAR MÜFİT BEY (Denizli) — Bir tane de burada var, sayınız...

REİS — MAZHAR Müfit Bey rica ederim!

MAZHAR MÜFİT BEY (Denizli) — Bendenize söyledikleri zaman ihtar buyurmadınız ama Paşa Hazretleri!

REİS — Takrir nazarı dikkate alınmamıştır. Diğer takrirlerde maddenin aynen reye vazı hakkındadır. (Madde aynen okunsun sesleri.)

Madde 2. — Bahriye erkânı Harbiyesi, Bahriye erkânı harbiye reisinin tahtı emrinde olarak, re'sen Erkânı harbiyei umumiye riyasetine raptedilmiştir.

REİS — Efendim! Maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Madde kabul edilmiştir efendim.

Madde 3. — İşbu kanun tarihi neşrinden itibaren merriyülicradır.

REİS — Maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Madde 4. — İşbu kanunun icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur,

REİS — Maddeyi kabul edenler ellerini kaldırsın... Kabul etmeyenler ellerini kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Efendim! Kanunun Heyeti Umumiyesini reyinize koyuyorum. (Tayini esami ile sesleri), (Gürültüler) tayini esami takriri yoktur. Efendim? Bu, para meselesi değildir. (Gürültüler) (Tayini esami sesleri) Efendim! Tahsisat meselesi değil, teşkilât meselesidir. Efendim! Tayini esami ile reye koyacağım. Kabul edenler beyaz, etmeyenler kırmızı rey vereceklerdir.

REŞİT AĞA (Malatya) — Efendim; Tahsisatı munzamma değildir. Tahsisat bütçesinde reye konacaktır. (Olmaz, teşkilâttır sesleri.)

REİS — Efendim! Reyi işari ile olan şeyler, tayini esami ile de reye konulabilir.

Yoklama sureti ile olacaktır, (İzmit dairei intihabiyesinden istihsali ârâya başlandı)

REİS — Efendim; Reylerini istimal etmeyenler varsa lütfen reylerini versinler! İstihbali ârâ hitam bulmuştur. On dakika teneffüs etmek üzere celseyi tatil ediyorum.

Hitamı Celse, Saat : 3.35

İKİNCİ CELSE

Bedi Müzakerat, Saat : 4.10

REİS : Kâzım Paşa Hazretleri

KÂTİPLER : Rüşen Eşref Bey (Karahisarı Sahip), Talât Bey (Kângırı)

REİS — Celseyi açıyorum.

Bahriye Vekâleti teşkili hakkındaki kanunun neticai ârâsını arz ediyorum. Reye iştirak eden (162), muamele tamam. (137) rey kabul, (24) ret, (1) müstenkif vardır. Üç zat da sonradan reye iştirak etmiştir. Kanun 133 rey ile kabul edilmiştir.

Efendim! Müzakere edilecek mevaddın ikincisine geçiyoruz:

2. — *Kastamonu Mebusu Halit Beyin 15 Nisan 1340 tarihli Devlet ormanlarından köylülerin intifa hakkı kanununun birinci maddesindeki (Köy mahiyetinde kasaba ahalisi) tâbirinin tefsiri hakkında (4/220) numaralı takriri ve Ziraat Encümeni Mazbatası:*

Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine

15 Nisan 1340 tarihli Devlet ormanlarından köylülerin intifa hakkı kanununun birinci maddesindeki (Kadimen koru ve baltalıdığı olmayan ve köy mahiyetinde kasaba ahalisi...) fıkrasının (Köy mahiyetinde kasaba ahalisi) tâbirinde münderiç (Kasaba) vekâleti aidesince nüfus nazarı dikkate alınarak tefsir ve o yolda tatbik edilmekte olduğuna dairei intihabiye mi gezerken muttali oldum. Bunun neticesi olarak Tosya'dan rapten takdim kılınan şikâyetnameyi de aldım. Tosya kasabası dokuz bin küsür nüfusu ve 3 500 kadar haneyi cami olduğundan devlet ormanlarından köylülerin intifa hakkı kanunundan istifade ettirilmemektedir. Buna da (Kasaba) tâbirinin nüfus esasına göre tefsiri sebep teşkil etmektedir. İçtihadatı zatiyeme göre mezkûr kanun köylülerin devlet ormanlarından intifaı istihdaf edilerek kabul edilmiştir. Buna nazaran (Köy mahiyetinde kasaba ahalisi) tâbirinin tefsirinde de bu ahalinin yaşayış itibarı ile köylüye müşabeheti nazarı dikkate alınmalıdır. Tosya hane adedine ve nüfusune nazaran köy ad olunamazsa da ahalisinin çoğu tamamen köylü mahiyetinde ad olunabilir. Bunlar hububat veya pirinç ziraati yaparlar ve tamamen çiftçidirler. Bunların da köylüler gibi edavatı zirraiye imal etmek, ahır ve samanlık gibi muhtaç oldukları mebanii yapmak, çeltik tarlalarını sulayacak su kanallarına bent yapmak vesaire için keresteye ihtiyaçları vardır. Sırf kasaba adadında bir yerde oturduklarından dolayı bu ahaliyi köylünün hakkı intifaaından mahrum etmek makul değildir. Merbut mazbatada onaltı mahalle heyeti ihtiyariyesi de bundan müştekidir. Tosya aynı zamanda bağcıdır. Kasaba kışlık ve yazlık olmak üzere iki kısımdır. Otuzbeş bin dönüm kadar bağ vardır. Bağlarda üzüm asmak ve kurutmak için sayvana ve bunun için keresteye muhtaçtırlar. Tosya ahalisi bağcı ve çiftçi mahiyetinde oldukları halde köylü gibi ormanlardan istifade eden mahrum edilirken kasabaya üç saat mesafede ve Ilgaz dağının şark eteklerindeki ormanlarda yanmış ve kurumuş ve aynı zamanda yere devrilmiş binlerce ağaç gördüm. Ormanın neşvüneması için bu devrilmiş ağaçları kaldırmak zarureti fenniyesi vardır. Orman idaresinin ücreti amele ile bunları kaldırtması için bir teşebbüs görmedim ve işitmedim. Köylü mahiyetindeki halka bunları meccanen ve ihtiyaç nispetinde vererek aynı zamanda ormanı da temizletmek mümkündür. Esbabı mağruzaya binaen «Köy mahiyetinde kasaba ahalisi» tâbirinin tefsirine ihtiyaç gördüm. Meclisi Âlice bu tâbirin tefsirini arz ve teklif ederim.

Kastamonu Mebusu
Halit

Türkiye
Büyük Millet Meclisi
Ziraat Encümeni
Karar

9

20 . 12 . 1340

Ziraat Encümeni Mazbatası
Riyaseti Celileye

Devlet ormanlarından köylülerin intifa hakkı kanununun birinci maddesindeki (Köy ve köy mahiyetinde kasaba ahalisi) tabirinin derecei şümulünün tefsiri hakkında Kastamonu Mebusu Arif Bey tarafından Heyeti Celileye takdim edilip 1 . 12 . 1340 tarihinde Encümenimize havale edilen takrir müzakere ve tetkik edildi.

Filhakika orman idaresince bu tâbirin derecei şümulü hususunda ihtilâf edildiği ve tatbikatta köy mahiyetinde kasaba ahalisi tâbirinin köy kanununun tarifi dairesinde ve nüfus esasına göre telâkki olunduğu anlaşılmıştır.

Halbuki Encümenimizin süreti telâkkisine göre devlet ormanlarından köylülerin intifa hakkı kanunundaki köy mahiyetinde kasaba ahalisinden maksat (köylü vaziyet ve mahiyetinde bulunanlar) demek olup cesameti ne olursa olsun kasabalarda sakin olup da ziraatle meşgul ve bu sıfatla mevsuf ve ihtiyacatı ziraiyesi ile mahrukatını bizzat tedarik ve kendi vesaiti ile nakletmek zaruretinde bulunan zürra ile çiftlik eshabının intifalarının temininden ibaret bulunmakla olveçhile tefsir edildiği marazıyle Heyeti Umumiyeye takdim olunur.

Ziraat Encümeni Reisi	
Namına	Mazbata Muharriri
Sivas	İzmir
Ömer Şevki	Mustafa Rahmi
Kâtip	Aza
Mardin	Zonguldak
Bulunamadı.	Yusuf Ziya

Aza	Aza
Bolu	Kozan
Şükrü	Ali Şadi

Aza
Denizli
Kâzım

Devlet Ormanlarından Köylülerin İntifa Hakkı Kanununun birinci maddesinin birinci fıkrasının tefsiri.

Köy mahiyetinde kasaba ahalisinden maksat köylü vaziyet ve mahiyetinde bulunanlar demek olup kasabanın veya şehrin cesameti ne olursa olsun sakinlerinden olup da ziraatle müştagil ve bu sıfatla mefsuf ve zirai ihtiyacı ile mahrukatını bizzat tedarik ve kendi vesaiti ile nakletmek zaruretinde bulunan çiftçi ve çiftlik eshabı devlet ormanlarından köylülerin intifa hakkı kanunundan istifade ederler.

REİS — Söz isteyen var mı efendim? (Hayır sesleri.) Encümenin tefsir mazbatasını reyinize arz ediyorum; kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Efendim! Ruznamenin üçüncü maddesinin müzakeresine geçiyoruz :

3. — Tekfurdağı Mebusu Cemil Bey ve yüz refikinin Meclis memurin ve müstahdeminine maatahsisat birer maaş nispetinde ikramiye itasına dair 4/223 numaralı takriri üzerine heyeti idare teklifi kanunisi ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası :

Riyaseti Celileye

19 Mart 1340 tarih ve 444 numaralı Kanunun 13 ncü maddesi sarahatine binaen Ziraat ve Muvazenei Maliye Encümenleri Ziraat Bankası memurinine birer maaş ikramiye verilmesine karar vermiş ve Bankaya derdesti tebliğ bulunmuştur. Bu sene zarfında maaşlarına zamaim icra edilmeyen ve kışın şiddeti karşısında pek müzayakada bulunan Meclis memurinine de harcırah faslından birer maaş nispetinde ikramiye verilmesini ve işbu takririmizin hemen reye vazını rica ederiz.

Tekfurdağı	Antalya
Cemil	Ahmet Saki
Ardahan	Denizli
Talât	Necip Ali
Beyazıt	Şarkîkarahisar
Şefik	Mehmet Emin
Isparta	Zonguldak
İbrahim	Halil
Mardin	Mardin
Derviş	Necip
Muş	Kayseri
Ali Rıza	Halit
Bolu	Amasya
Doktor Emin Cemal	Esat
Karesi	Karesi
Ahmet Süreyya	Osman Niyazi
Mardin	Kângırı
Abdürrezzak	Mehmet Talât
Karesi	Karesi
Haydar Adil	Ali Şuuri
Bolu	Biga
Şükrü	Mehmet

Polis ve hademeler de dahil olmak üzere

Antalya	Yozgat
Rasih	Ahmet Hamdi
Tokat	Malatya
Emin	Hilmi
Zonguldak	Malatya
Yusuf Ziya	Mahmut Nedim
Bolu	Kozan
Cevat Abbas	Ali Saip
Bozok	İzmir
Salih	Mustafa Rahmi
Artvin	Trabzon
Hilmi	Süleyman Sırrı
Erzurum	Karahisarışarkî
Raif	İsmail
Gaziantep	Tokat
Kılıç Ali	Mustafa
Erzurum	Cebelibereket
Câzım	İhsan
Kütahya	Genç
Rağıp	Muhittin
Kütahya	Aydın
Cevdet	Tahsin
Siirt	Urfa
Mahmut	Şeyh Saffet
Bozok	Niğde
Sırrı	Galip
İzmir	Rize
Osmanzade Hamdi	Ekrem
Adana	Karahisar
Mehmet Kemal	Ali
Ertuğrul	Muş
Rasim	Osman Kadri
Beyazıt	Hakkâri
Süleyman Sudi	Nazmi

Elâziz	Mersin
Muhittin	Besim
Dersim	Kayseri
Ahmet Şükrü	Ahmet Hilmi
Dersim	Malatya
Feridun Fikri	Reşit
Kastamonu	Urfa
Mahir	Ali Fuat
Malatya	Çorum
Bedri	Mustafa Lütfi
Kângırı	Siirt
Ziya	Halil Hulfi
Urfa	Van
Yahya Kemal	Hakkı
Afyonkarahisar	Kars
İzzet Ulvi	Ömer Lütfi
Edirne	Trabzon
Cafer Tayyar	Abdullah
Rize	Ankara
Ali	Şakir
Burdur	Siverek
Hüseyin Baki	Mahmut
İzmit	İzmir
İbrahim Süreyya	Mahmut Celâl
Sivas	Konya
Rahmi	Mustafa Feyzi
Van	Giresun
Mehmet Münip	Musa Kâzım
Amasya	Sivas
Nafiz	Ziya
Bursa	Konya
Hüseyin Necati	Eyüp Sabri
Gaziantep	Çanakkale
Hâfız Şahin	Şükrü
Elâziz	İzmir
Hüseyin	Mustafa Necati
Konya	Karahisar
Naim Hâzım	Rüşen Eşref
Elâziz	Trabzon
Mustafa	Nebizade Hamdi
Saruhan	Konya
Vâsıf	Refik
Siverek	Ankara
Kadri	İhsan

İdare Heyetinin Mazbatası

Meclis memurinine maatahsisatı fevkalâde birer maaş nispetinde ikramiye itası hakkında Tekfurdağı Mebusu Cemil Bey ile yüz refiki tarafından verilip Heyeti Umumiyece heyetimize havale buyurulan takrir muktezası ledettezekkür Meclis bütçesinin ikinci harcırah faslından beş bin sekizyüz elli lira tenzil ve beşinci faslı açılan (2) nci maddeye nakil ve itası teemül edilerek tanzim edilen maddei kanuniye Heyeti Umumiyenin havalesi mucibince Muvazenei Maliye Encümenine takdim kılındı.

İdare Heyetinden	İdare Heyetinden
Sivas Mebusu	Hakkâri Mebusu
Rasim	Asaf

İdare Heyetinin Teklifi

Madde 1. — Türkiye Büyük Millet Meclisi Bütçesinin ikinci harcırah faslından beşbin sekizyüz elli lira bittenzil beşinci masarifi müteferrika faslına açılan ikinci maddeye nakil edilmiştir.

Madde 2. — İşbu kanun tarihi neşrinden itibaren meriyülicradır.

Madde 3. — İşbu kanun Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından icra olunur.

Muvazenei Maliye Encümeni Mazbatası

Meclis memurinine maatahsisatı fevkalâde birer maaş nispetinde ikramiye itası hakkındaki takrir ile bu hususa dair İdare Heyeti tarafından tanzim kılınan mazbata ve Lâyihai Kanuniye Encümenimizce tetkik ve müzakere edildi. Tevzi kılınacak ikramiyenin yalnız memurine hasrı Encümenimizce tasvip edilmeyerek müstahdemini sairenin ilâvesi ile maddei kanuniye tadilen bittanzim berayı tasdik Heyeti Celileye takdim kılındı.

Muvazenei Maliye	
Encümeni Reisi	Mazbata Muharriri
Çorum	Çatalca
Ferit Recai	Şakir
Kâtip	Aza
Konya	Kırşehir
Fuat	Yahya Galip
Aza	Aza
Hakkâri	Zonguldak
Asaf	Râgıp
Aza	Aza
Giresun	Niğde
Musa Kâzım	Galip

Aza

Diğer merkez memurları ile beraber itasına taraftarım.

Gaziantep
Ahmet Remzi

Birinci Madde — 1340 senesi Büyük Millet Meclisi Bütçesinin ikinci harcırah faslından 7 615 lira beşinci masarifi müteferrika faslında (Memurin ve müstahdemin ikramiyesi) namı ile yeniden açılan ikinci maddeye nakil edilmiştir.

İkinci Madde — İşbu kanun tarihi neşrinden itibaren meriyülicradır.

Üçüncü Madde — İşbu kanun Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından icra olunur.

HAKKI TARIK BEY (Giresun) — Efendim! Muvazenei Haliye Encümeni, birçok arkadaşımızın vermiş olduğu bir takriri nazarı itibare alarak Meclis memurinine, müstademini de ilâve etmek sureti ile, birer maaş ikramiye verilmesini kabul etmiştr. Verilen takrirde iki sebebi mucip gösteriliyor.

Bu sene zarfında maaşlarına zamaim icra edilmemiş, kışın şiddeti karşısında pek müzayakadadırlar. Bendenizce hiçbir sebebi mucip tasrih edilmemiş olsa bile hepimiz kanaatimizle, kalbimizle biliyoruz ki böyle bir ikramiyeye lüzum vardır. Fakat ne için Meclis memurini ve niçin Meclis mütahdemini?

Ankara'da merkezde oturan memurlar ve müstahdemler için de aynı kışın şiddetinden masum olanlar var mıdır? Acaba bunlar bu sene zarfında ayrı ayrı zam görmüşler midir? Mademki ayrı ayrı zam görmemişlerdir, mademki kış hepsi için ayrı şeydir. Binaenaleyh kendi memurlarınızı ve müstahdemlerinizi nazarı dikkate alarak böyle bir ikramiyenin etrafında nasıl bir inikâs hâsıl edeceğini düşünmek lâzım gelmez mi? Böyle bir kararın bu Meclisten çıkması akabinde nasıl telâkki edileceğini düşünmüş müyüz? Bu memurinin ihtiyacı yalnız Meclis azasına mütekarip olmaktan ibaret bittesir saikası ile mi tanılıyor? Biz Ankara'da oturuyoruz, Ankara'da hayat pahalılığını hepimiz görüyoruz. Maddeden ve manen takip ediyoruz. Kendimiz hatta müteessir bulunuyoruz. Umum için böyle bir teklif hazırlanmış, takdim edilmişti. Zannediyorum ki, böyle bir teklif Muvazenei Maliye Encümenindedir. O teklif orada öyle dursun, biz yalnız kendi arkadaşlarımız hakkında lâzım olmakla beraber istisnaî olarak bu teklifi nasıl olur da tercihan çıkarabiliriz?

Sonra Divanı Muhasebat hakkında böyle bir teklif vardı hatırlıyorum, Divanı Muhasebatta bizim Meclisimizin bir dairesidir. Onların gösterdiği esbabı mucibeyi görmüyor muyuz? Onun için ben bu teklifin aleyhinde değilim. Biz Meclis memurin ve müstahdeminine Ankara'da hayat pahalılığı yüzünden ikramiye verilmesi lâzım geldiğini, Ankara'daki hayat pahalılığını nazarı itibare alarak lâzım ve zaruri görürüz. Fakat bir şartla, aynı vaziyette olan Ankara merkez memurlarına ve Meclisin diğer memurlarına da verilmesi şartı ile. Böyle olmadığı takdirde bunun hiçbir zaman âdilâne bir karar olacağını zannetmiyorum.

HAFIZ ŞAHİN EFENDİ (Gaziantep) — Yediye, sekize kadar çalıştıklarını unutma...

HAKKI TARIK BEY (Giresun) — Diğer dairelerinde sekize, dokuza kadar meşgul olduklarını gözümle gördüm ve onlar hiçbir zaman bizim tatilimize iştirak ederek tatil de etmezler. Bunun için felâkette de, adalette de herhalde müsevatı unutmamak lâzım geldiğini iddia ederim ve teklif ederim ki bu kararı kabul ediyorsak behemahal Ankara'nın diğer memurlarına da teşmil edelim. O maksatla bir takrirde takdim ediyorum.

VEHBİ BEY (Karesi) — Efendim! Bendeniz de istisnanın aleyhindeyim, Meclisi Âli evvelâ adaleti kendi nefsinde tatbik etmenin, Meclis memurları ve müstahdemleri için geçen sene, evvelki sene böyle bir karar verildi. Fakat o kararlar, o senelerin icabatı olarak, fazla mesai sarfetmeleri ve o günlerin sururları neticesinde verilmiş kararlardı. Bu sene için öyle bir hal varit değildir. Bütün memleket memurlarına hiçbir zam yapmaksızın ve ikramiye vermeksizin yalnız Meclis memurlarına yapmak, adaletle kâbili telif değildir.

Efendim! Şu noktayı da tavzih etmek icabeder ki Muvazeneyi Maliye Encümeninde yapılmakta olan pahalılık zammı bütün memurlara şâmildir. Bu itibarla bizim Meclis memurlarımız da istifade edecektir. Fakat asıl nazarı dikkate alınması lâzım gelen şey, Meclis memurlarının maaşlarının azlığıdır. Meclis memurları, devlet devairinde istihdam edilen diğer memurların maaşlarına nispetle pek dûn maaş almaktadırlar. Binaenaleyh böyle müstesna bir muameleden ise, memurlarımızın maaşlarını haddi lâyıkına iblâğ etmek lâzımdır. Pahalılık zammı ile iktifa edilmemelidir. Çünkü pahalılık zammı umumî olacaktır. Meclis memurlarını terfih etmek istiyorsak, gözümüzün önündeki Meclis memurlarının müreffeh olmadığına vakıf isek - ki bu kanaatle bu kadar imza toplanmış ve buraya gelmiştir - böyle fevri ve muvakkat tedbirlerle değil, daimî tedbir almak lâzım gelir. O vakit memurlarımızın maaşlarına ve kıdemlerine göre yapılacak zammı esasından tetkik etmek icabeder. Yani hizmetlerine göre maaş tanzim etmek icabeder ki bendeniz buna taraftarım. Binaenaleyh böyle asıl maaş nazarı dikkate alınmaksızın, bu sene şu ihtiyaçlarını

def için birer maaş ikramiye vermekten ise bu lâyihayi Muvazene Encümenine iade edelim. Asıl maaşlarını tetkik etsinler böyle muvakkat tedbirlerle değil, asıl maaşlarına zam sureti ile bizim memurlarımızın terfihi çaresini bulsunlar.

SABRİ BEY (Saruhan) — Efendim! Bu mesele münasebeti ile hakikaten gayet mühim bir mesele mevzuu bahis oluyor. Malumu ihsanınız bu mesele, uzun zamanlardan beri idare reislerini samimî ve endişeli bir surette işgal etmektedir. Bugün tahakkuk etmiştir ki; bütçede mevcut tahsisat ile Ankara'da mevcut olan memurları iaşe etmek imkânı yoktur. Bunlar iki neticeye mâruz kalmaktadır. Ankara memurları ya herçibadâbat terki memuriyet edip gidiyorlar veyahut ki maruz kaldıkları maişet darlığının neticesi olarak sıhhatlerini feda ediyorlar. Hattâ posta ve telgraf memurlarının (70) adedi içerisinde bir muayenede (27) müteverrim bulduk. Bu biçareler tabiatı ile bu hastalığa maruzdu ve memuriyetlerini terketmeyerek çalışmak istiyorlardı. Fakat kendilerini iaşe edecek miktarda paraları olmadığı için bir gecenin akşamını da biraz pastırma ve biraz ekmekle geçirdikleri için tabiî sıhhatlerini kaybediyorlar. Diğer taraftan görüyoruz ki, Muvazenei Maliye Encümeni hayattaki pahalılığı nazarı dikkate alarak bir tahsisat vermek üzeredir. Eğer Heyeti Umumiye tensip ederse memlekette üç şehir vardır ki, bu üç şehir ahalisi fevkalâde müzayakaya maruzdur. Birinci derecede Ankara, ikinci derecede İzmir, üçüncü derecede İstanbul'dur. Bu üç mevki memurları (Hata, hata sesleri.) inayet buyurunuz efendim, tasnifde ben eğer hata etmiş isem, tashih buyurunuz. Bu üç mevkideki memurların idaresi ile muvazzaf olmuş olanlar görürler ki, hakikaten bu tasnifin doğrudur, eğer Heyeti Muhteremenizce tasvip buyurulursa bu lâyihai Muvazenei Maliye Encümenine iade edelim.

Encümen yapacağı tahkikatta muhakkak bu üç mevkii istisna ederek (Gürültüler.) müsaade buyurunuz Ankara memurlarından bir memur başka bir yere nakil edecek olursa kadrodaki maaşını o mevkideki maaş olarak almak ve fakat Ankara'da bulunduğu müddetçe tahsisat almak şartı ile... muhakkak bir tahsisat konmasını tasvip ederim. Muvazenei Maliyeye tevdi edelim.

ZEKİ BEY (Gümüşhane) — Muhterem efendiler! Sabri Beyefendinin ifadesini dinlediğim zaman bendeniz biraz hayret ettim. İhtiyaç yalnız Ankara'ya, İzmir'e, İstanbul'a muhassır değildir. Bugün memuriyet hayatında kemalî teessür ve esefle görmekte olduğumuz bir vaka vardır ki, evet bütün idare makinesinde cereyan eden bozukluğun bir kısmı da zavallı memurinin - zavallı kelimesi ile umumileştirmek mecburiyetinde kaldığım - bu zavallı memurinin düçar oldukları fakrü sefalettir. Bir memur masasının başında oturduğu vakitte akşam üstü alacağı pastırma ile yumurtayı düşünüyor. Hayat pahlılığını her yerde görüyorsunuz. Memurların çoğu taze yemek yiyemiyor. Biz yalnız kendi nefsimizi düşünmeyelim. Bunun için eğer bu memur efendilerin vaziyeti maliyelerini düzeltmek icabediyorsa henüz bütçe Muvazenei Maliye Encümeninden çıkıp Heyeti Celilemize gelmedi. Umumî birşey yapalım ve o süratle kabul edelim. Yoksa yalnız İzmir, yalnız Ankara, yalnız İstanbul değildir. Heyeti Umumiyesine teşmil edelim. Heyeti Umumiyesi muhtaçtır. Onun için yalnız bir yere hasrı muvafık değildir.

SABRİ BEY (Saruhan) — Maruzatım zannederim ki, Zeki Bey tarafından iyi anlaşılmamıştır. Muvazenei Maliye Encümeni, umum memurinin memnun etmek için bir zama yapmaktadır, diyorum ki, umuma yapılırken bu üç mevki memurlarına mevkilerin ehemmiyetlerine mütenasip olacak fazla bir zam yapılsın ve onlara muavenet edilsin. Eğer İstanbul demiş ise, İstanbul'u istisna edin, fakat Ankara da zannetmem ki hayat diğer yerlerle kâbili mukayese olsun diğer yerlere nazaran hayat burada fevkalâde pahalıdır.

KÂZIM VEHBİ BEY (Ergâni) — Efendim! Memleketimizi birtakım menatıka taksim ederek İzmir, Ankara ve İstanbul'a göre düşünmek pek tehlikeli bir çığıra doğru gitmektir. Bu üç yerde hayat, pahalı olabilir. Fakat Dayirbekir'e, Van'a, memleketin uzak menatıkına gidecek memurinin orada iktiham edecekleri daha büyük müşkülât vardır ve bugün maateessüf bir çok güzide memurlarımız Şark vilâyetlerimize gitmiyorlar. Oraya gidenler aynı zamanda faziletin, feragatı nefsin bir timsali olarak tebcil edilebilir.

Sonra sadede geliyorum : Ankara'da hayatın ne kadar pahalı olduğunu hepimiz biliyoruz. Kışın sahai tesiratına yalnız kendi memurlarımız dahil değildir. Diğer memurlarımız da dahildir. Eğer bütçeniz müsait ise bu teklifi diğerlerine de teşmil etmek şartı ile kabul edebiliriz. Fakat bütçe müsait değilse gayrı müsavi bir şefkât ve âtıfet göstermekten ise, müsavi bir imsâk gösteriniz bu, halkın ruhuyatına daha muvafıktır. İstisna yapamayız. (Bravo sesleri.)

MAZHAR MÜFİT BEY (Denizli) — Efendim! Mesele Meclis memurlarına bir maaş nispetinde ikramiye itası iken başka bir şekle girdi. Yalnız Ankara, İstanbul değil, bütün Türkiye Cumhuriyeti dahilindeki memurların bulundukları mahalle göre aldıkları maaşatın az olduğuna kâni olanlardanım. Fakat efendiler, bugün burada filân filân yerler memurlarının maaşlarına zam yapılsın diye bir pahalılık zammı vermek bilmem ne kadar doğru olabilir. İstihbarıma nazaran Muvazenei Maliye Encümeni her mahallin esarını nazarı dikkate alarak yeni bir kanun tanzim etmektedir. Ve kariben Heyeti Âliyenize takdim edecektir. Şimdi o kanun gelmeden Sabri Beyefendinin buyurduğu gibi Ankara 1, İzmir 2, İstanbul 3, diye bir tasnif yapmak doğru değildir. Halbuki efendiler Zonguldak ucuz mudur? Samsun ucuz mudur?

HAKI BEY (Van) — Van ile Hakkâri ucuz mudur?

MAZHAR MÜFİT BEY (Devamla) — Evet, Van, Hakkâri, Bitlis ucuz mudur efendiler? Binaenaleyh şimdi burada Ankara bir, bilmem ne iki, filân üç diye bir karar vermekten ise - Heyeti Âliyenizin tasvirine iktiran ederse - umum Türkiye'yi nazarı itibara alarak bir kanun tanzim edilmektedir ki yakında Heyeti Âliyenize gelecektir bugünkü mesele, Meclis memurin ve müstahdeminine bir maaş nispetinde bir ikramiye verelim mi, vermeyelim mi? Mesele bunun intacetmektir. Ya ret edersiniz, ya kabul edersiniz. Yoksa meseleyi umumileştirmeyelim.

RAİF EFENDİ (Erzurum) — Usul hakkında söz istiyorum. Efendiler! elinizde yetmiş seksen âzanın imzasına havi bir takrir vardır. (Yüzbir imzalı, yüzbir sesleri) Müzakeremiz buna münhasır olmak lâzımgelir. Binaenaleyh bu vesile ile usul haricinde bütçeye zam teklifini havi bir müzakere açmak ve bunu da o suretle tâkim ederek bir encümene göndermek zannederim ki muvafık değildir. Bu, şu kadar âza tarafından verilmiş bir takrirdir ve şimdiye kadar söz almış arkadaşlarım kâffesi de muvafıktır, ihtiyaçları vardır bunun verilmesi lâzımdır, diyorlar. Fakat neticede usulsüz bir şekilde tâkim edilmek üzere encümene gönderilmek isteniyor. (Öyle değil sesleri) Görüyorum efendiler; netice böyle olur. Bu, hiçbir suretle muvafık değildir. Çünkü bu takrir, yüz şu kadar imza ile verilmiş ve müzakere edilmekte bulunuyor. Reddedilmesi için bir esbab dermeyan edilemiyor ve verilmesi muvafıktır deniyor. Yalnız acaba verilecek mi, verilmeyecek mi diye cayı tereddüt olan diğer meselelerle bu karıştırılıyor ki bu, meseledeki hakkın izharını tehir etmektir. Hususiyle bu noktaya nazarı dikkatinizi celbederim. Mademki, ihtiyaçları vardır ve bu tasdik ediliyor, ve yapılacaktır, deniliyor. O halde bu mesele de bütçenin üzerine bir zam meselesi de yoktur. Neticei teklif bütçede bir münakale icrasından ibarettir. Binaenaleyh bütçenin esasına da taallûk etmiyor.

Şu halde bu teklifin kabulü muvafıktır. Arkadaşların gerek Ankara ve gerek diğer vilâyetlerdeki umum memurin hakkında kanun teklif etmek hakları mevcuttur. Bunu teklif edebilirler, nitekim geçen sene bu bapta bazı teklifler vukubuldu münakaşa edildi. Onlar o veçhile usul ve nizamname dahilinde müzakere ve intacedilir. Binaenaleyh bunun behemahal şimdiki halde, usulü dahilinde müzakere ve intacını teklif ediyorum.

KÂZIM VEHBİ BEY (Ergani) — Usul hakkında söz istiyorum.

Efendim! Raif Efendi Hazretlerinin beyanatı pekçok noktai nazardan doğru değildir. (Usul hakkında söyle sesleri) Evet usul hakkında söylüyorum. Çünkü koridorda âni bir muhakeme ile imza olunan bir takrir ancak ihtiva ettiği şekli ile şayanı müzakere olduğunu gösterir. Yoksa behemahal onun müspet bir şey olduğunu mutazammın olamaz. Ferdî ve maşerî kanaatler arasında mühim farklar vardır. Bendeniz çok zaman koridorda başka bir fikirde bulunurum, fakat Heyeti Umumiyeye geldikten sonra orada tesadüm eden münakaşatı dinledikten sonra tebdili kanaat ederim. Yani insanlar muhakkak surette manendi şeçer sabit olması lâzımgelmez. Çünkü Heyeti Umumiyede fikirler tebeddül ve tekâmül eder. Binaenaleyh takririn reddi lâzımdır. (Gürültüler)

ALİ SAİT BEY (Kozan) — Amma yaptı ha....

VEHBİ BEY (Karesi) — Efendim, mesele dağılıyor ve âdeta bu takriri imza eden arkadaşların bir malî sarihi imiş zannediliyor. Buraya imza eden arkadaşlar ne için imza etmişlerdir? Tetkik edelim. Diyorlar ki; bu sene zarfında maaşlarına zamaim icra edilmeyen ve kışın şiddeti karşısında pek müzayakada bulunan Meclis memurinine harcırah faslından birer maaş nispetinde ikramiye verilmesi, usulü illet olarak dermeyan ettikleri cihet Meclis memurlarının maaşatına zamaim icra edilmemiş olmasıdır. Arkadaşların ikramiye teklifinden gayeleri, garazları mademki zam yapılmamıştır, o halde bunun için terfih edilmek üzere çare birer maaş ikramiye vermek.

Efendiler, bendeniz iddia ediyorum ki, bu çare değildir. Bilâkis fena bir çaredir. Bir kere arkadaşlarımızı terfih etmiş olmuyoruz. İkincisi memlekette istisnaî muamele yapmış oluyoruz.

RAİF EFENDİ (Erzurum) — Badema olmaz.

VEHBİ BEY (Devamla) — Badema olmaz olmaz, Hoca Efendi ama akıl ve mantık haricinde istisnaî kabul ettiniz. Bendeniz hayret ettim. Bu doğru değildir. Buraya imza eden arkadaşlarımız Meclis memurlarının ve müstahdemlerinin refahını gaye ittihaz etmişler. Bunların asıl gayeleri maaşı asliyelerinin nazarı itibara alınmasıdır.

RAİF EFENDİ (Erzurum) — Onu bilâhara nazarı itibara alırız.

VEHBİ BEY (Devamla) — Pahalılık zammına gelince :

RAİF EFENDİ (Erzurum) — O da olacak.

VEHBİ BEY (Devamla) — Efendim! Müsaade buyurun buraya gelip söyleyin. Pahalılık zammına gelince : O umum memurin için ayrı bir meseledir. Bununla karıştırmak doğru değildir. Filân yerde pahalılık var, filân yerde yok, bu mevzuubahis değildir. Bir arkadaşım buyurduğu gibi Hakkâri'de bir mecidiye gümüş para ile bir okka ekmek alınırsa Hakkâri uzaktır, ucuzdur, Eskişehir yakındır, pahalıdır demenin manası yoktur. Encümen ayrıca umumî pahalılık zammını düşünüyor. Mesele bu değildir. Mevzuubahis olan şey; Meclis müstahdeminin maaşatı dûndur, bunun tezyidine matuftur. Tezyidi için teklifi kanuniyi Muvazenei Maliye Encümenine havale edelim.

İkinci bir yolsuzluk da; harcırahtan nakil meselesidir.

Efendiler! Harcırahı bundan on gün evvel tahsisatı munzamma olarak verdiniz. Yani heyeti idare zaruret gördü, bize teklif etti. Demekki, on gün evvel lüzum gördüğü bir şeyi bugün diğer maddeye naklediyoruz. Bu doğru değildir. Binaenaleyh bendeniz teklif ve rica ediyorum. İstisnaî muamele yapmaktan ise diğer dairelerle emsali ne alıyorsa hak ve adalet dairesinde arkadaşlarımızın maaşı tezyid edilsin. En doğru yol budur ve bu daimî refahtır.

REİS — Efendim! Müzakerenin kifayetini reyinize arz ediyorum. Bu hususta da bir kifayet takriri vardır :

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir, maddelere geçilmesini reye vazını arz ve teklif eylerim.

Yozgat
Ahmet Hamdi

Riyaseti Celileye

Meclis memurin ve müstahdeminine istisnaî olarak ikramiye itası muvafıkı adalet olmadığı gibi yalnız Ankara'daki memurlara ikramiye itası da caiz değildir. Çünkü memlekette Ankara derecesinde pahalı olan diğer yerler de vardır. Binaenaleyh ikramiye verilecekse bunun bütün memurlara teşmilini teklif ederiz.

Edirne Mebusu Hüseyin Rıfkı — Tekfurdağı Mebusu Faik

Riyaseti Celileye

Meclis memurin ve müstahdeminine verilecek bu ikramiye diğer mahal ve merkez devairi memurin ve müstahdeminin aynı vaziyette olanlarına aynı nispette ikramiye verilmek şartı ile kabul edilebilir, Heyeti Celileye arzını rica ederim.

Giresun Mebusu
Hakkı Tarık

Riyaseti Celileye

Lâyihanın Muvazenei Maliye Encümenine havalesi ile esas maaşlarının kifayeti miktara iblâğ edilmesi hususunu teklif eylerim.

Karesi Mebusu
Mehmet Vehbi

(Hayır hayır sesleri)

REİS — Efendim! Vehbi Beyin takririni nazarı itibara alanlar lütfen ellerini kaldırsın... Aksini reye koyuyorum, kabul etmeyenler lütfen ellerini kaldırsın... Nazarı itibara alınmamıştır efendim. Edirne Mebusu Hüseyin Rıfkı Beyle Faik Beyin takririni tekrar okuyorum. Bu takriri nazarı mütalâaya alanlar lütfen el kaldırsın... Aksini reye koyuyorum. Kabul etmeyenler lütfen ellerini kaldırsın...

ABDULLAH AZMİ EFENDİ (Eskişehir) — Efendim! Bu teklif yeni bir şeydir reye konamaz.

FERİDUN FİKRİ BEY (Dersim) — Bu takrir ne demek istiyor? (Bu takrir reye konamaz sesleri)

HÜSEYİN HÜSNÜ EFENDİ (Isparta) — Maliye Vekili yok Reis Bey.

REİS — Efendim! Hakkı Tarık Beyin takririni tekrar okuyorum.

VEHBİ BEY (Karesi) — Bütçeye zammı mutazammın olan teklifler tek imza ile olursa reye konamaz.

REİS — Efendim! Bu da ayrı bir şeydir. Binaenaleyh maddelere geçilip geçilmemesini reyinize arz edeceğim. (Takrir var sesleri)

REİS — Takrir var okunacak efendim :

Riyaseti Celileye

Meclis memurinine verilecek ikramiye hakkındaki teklifin reddini arz eylerim.

Eskişehir Mebusu
Emin

REİS — Efendim! Bu takrir teklifin reddi mahiyetindedir. Takriri reyinize koyuyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın.... Aksini reye koyuyorum. Kabul etmeyenler lütfen ellerini kaldırsın... Tesavi var efendim. O halde bu takriri kabul edenler lütfen ayağa kalksınlar... Bu takriri kabul etmeyenler lütfen ayağa kalksınlar... Efendim gene tesavi var.

ALİ SAİT BEY (Kozan) — Efendim! Sizin reyiniz de vardır. Hangi tarafa iltihak ederseniz o tarafta ekseriyet var demektir.

REİS — Efendim: Mecliste ekseriyet yoktur, Çarşamba günü öğleden sonra saat birde içtima etmek üzere Celseyi tatil ediyorum.

Hitamı müzakerat; saat, dakika : 4.50

Bahriye Vekâleti teşkiline dair Kanunun netîcei ârâsı

(Kanun kabul edilmiştir.)

Reye iştirak edenler	:	162
Kabul edenler	:	137
Reddedenler	:	24
Müstenkifler	:	1

(Kabul edenler)

ADANA
İsmail Sefa B.
Kemal B.
Zamir B.

AMASYA
Ali Rıza B.
Esad B.
Nafiz B.

ANKARA
Şakir B.

ANTALYA
Hasan Sıtkı B.

ARDAHAN
Halid Paşa

ARTVİN
Hilmi B.

BAYEZİD
Şefik B.

BİGA
Mehmed B.

BOLU
Cevad Abbas B.
Şükrü B.

BOZOK
Ahmed Hamdi B.
Avni B.
Süleyman Sırrı B.

BURSA
Mustafa Fehmi B.
Refet B.

CANİK
Süleyman Necmi B.

CEBELİBEREKET
İhsan B.

ÇATALCA
Şakir B.

ÇORUM
Dr. Mustafa B.
İsmail Kemal B.
Münir B.

DENİZLİ
Dr. Kâzım B.
Mazhar Müfid B.

DERSİM
Ahmed Şükrü B.

DİYARBEKİR
Feyzi B.
Mehmet B.
Zülfi B.

EDİRNE
Hüseyin Fıfkı B.

ELÂZİZ
Hüseyin B.
Mumiddin B.
Mustafa B.
Naci B.

ERGANİ
İhsan Hâmdi B.
Kâzım Vehbi B

ERTUĞRUL
Dr. Fikret B.
İbrahim B.

ESKİŞEHİR
Abdullah Azmi Ef.
Emin B.

GAZİANTEP
Ahmed Remzi B.
Hâfız Şahin Ef.

GELİBOLU
Celâl Nuri B.

GENÇ
Muhiddin B.

GİRESUN
Hakkı Tarık B.
Kâzım B.
Tâhir B.
Şevket B.

GÜMÜŞHANE
Hasan Fehmi B.

HAKKÂRİ
Nazmi B.

ISPARTA
Hüseyin Hüsnü Ef.

İÇEL
Emin Ef.

İSTANBUL
Ali Fethi B.
Ali Rıza B.
Süleyman Sırrı B.
Yusuf Akçura B.

İZMİR
Mahmud Esad B.
Mustafa Rahmi B.

İZMİT
İbrahim B.
İbrahim Süreyya B.
Saffet B.

KÂNGIRI
Rifat B.
Talât B.
Ziya B.

KARAHİSARI SAHİP
İzzet Ulvi B.
Musa Kâzım B.
Ruşen Eşref B.
Sadık B.

KARAHİSARI ŞARKİ
Ali Sururi B.
İsmail B.

KARESİ
Ali Şuuri B.
Haydar Adil B.
Kâzım Paşa
Mehmed Vehbi B.
Osman Niyazi B.

KASTAMONU
Ahmet Mahir Ef.
Mehmed Fuad B.

KAYSERİ
Ahmed Hilmi B.
Dr. Halid B.
Sabit B.

KONYA
Eyüp Sabri Ef.
Fuad B.
Musa Kâzım Ef.
Mustafa Ef.
Mustafa Feyzi Ef.
Naim Hâzım Ef.
Tevfik Fikret B.

KOZAN
Ali Saip B.
Ali Şadi B.

KÜTAHYA
Recep B.

MALATYA
Bedir Ağa
Dr. Hilmi B.
Mahmud Nedim B.
Reşid Ağa

MARAŞ
Abdülkadir B.
Mehmed Ef.
Tahsin B.

MARDİN
Abdülgani B.
Abdürrezak B.
Necip B.
Derviş B.
Yakup Kadri B.

MENTEŞE
Şükrü Kaya B.

MERSİN
Niyazi B.

MUŞ
Osman Kadri B.

NİĞDE
Ebubekir Hâzım B.
Halid B.

ORDU
Halil Sıtkı Ef.
Hamdi B.
İsmail B.
Recai B.

RİZE
Ali B.
Ekrem B.
Esad B.

SARUHAN
Hacı Ethem B.
Kemal B.
Mehmed Sabri B.

SİİRD
Halil Hulki Ef.

SİNOP
Yusuf Kemal B.

SİVAS
Dr. Ömer Şevki B.
Muammer B.
Rahmi B.
Rasim B.
Ziyaettin B.

SİVEREK
Kadri Ahmed B.
Mahmud B.

TOKAD
Emin B.
Hacı Kâmil Ef.
Mustafa Vasfi B.

TRABZON
Nebizade Hamdi B.
Şefik B.

VAN
Hakkı B.
İbrahim B.

ZONGULDAK
Tunalı Hilmi B.
Yusuf Ziya B.

Reddedenler

ANTALYA
Murad B.

BURSA
Necati B.
Osman Nuri B.

DERSİM
Feridun Fikri B.

DİYARBEKİR
Şeref B.

EDİRNE
Cafer Tayyar Paşa

ERGANİ
İhsan B.

ERZİNCAN
Sabit B.

ERZURUM
Câzim Ef.
Hâlet B.
Raif Ef.
Rüştü Paşa
Ziyaeddin Ef.

ESKİŞEHİR
Arif B.

GÜMÜŞANE
Zeki B.

İSTANBUL
Hüseyin Rauf B.
İsmail Canbulat B.
Kâzım Karabekir Paşa

KARAHİSARI SAHİP
Kâmil Ef.

KARESİ
Haydar Adil B.

KASTAMONU
Ali Rıza B.
Halid B.

ORDU
Faik B.

TRABZON
Ahmed Muhtar B.

Müstenkif

CANİK
Cavit Paşa